

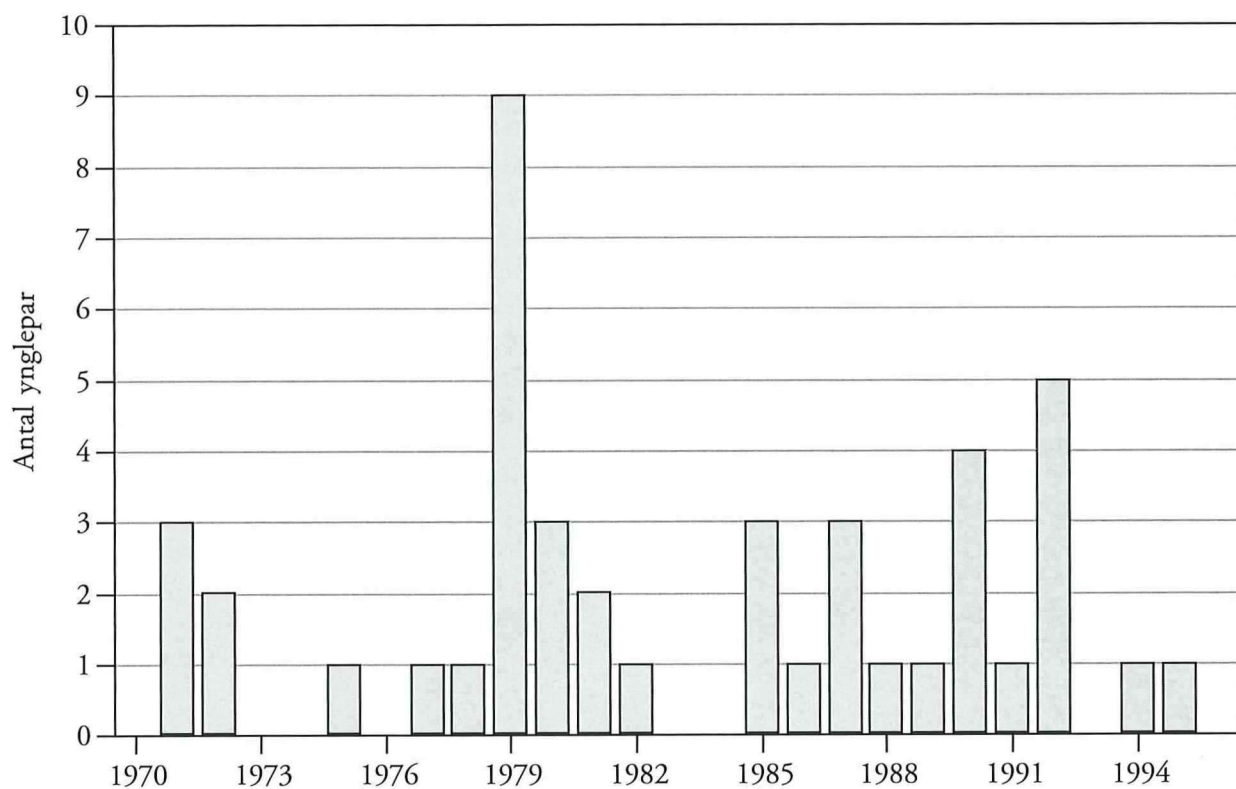


Fig. 7. Sikre og sandsynlige ynglepar af mosebornugle i Ringkøbing amt.

Skærpiber

Landsbestand

I 1988 blev den anslået til ca. 75 par.

I Atlasperioden 1971-74, blev bestanden anslået til 50-70 par og lidt senere i 1980 til 109-116.

Den danske skærpiberbestand udgør den sydligste forpost for arten, der er almindelig i Skandinavien. Det er derfor ikke mærkeligt, at artens hovedudbredelse i Danmark er småøerne i Kattegat. Der er dog også enkelte ynglefund uden for dette område, bl.a. Hanstholm Havn.

Ringkøbing amt

Der er måske årligt 0-1 par.

Skærpiberen træffes ret almindeligt på træk forår og efterår langs Vestkysten, men ynglefund er meget sjældne.

I 1982 og 1983 ynglede et par sandsynligvis ved Bork Havn i Ringkøbing Fjord. I de senere år gjorde et par yngleforsøg ved Trans Kirke i 1993, og i 1994 ynglede et par på en stenet strandbred på Jegindø. Desuden er der truffet fugle i yngletiden i Hvide Sande Havn i 1990 og i Struer Havn i 1995. I ingen af tilfældene blev fuglene genfundet året efter.

Ynglefundene viser dog, at skærpiberen kan træffes ynglede langs Vestkysten og Limfjorden. Det er sandsynligt, at den er overset visse steder, og måske yngler den årligt i amtet.



Gulhovedet gul vipstjert

Landsbestand

Sidst i 1980'erne var bestanden på 1-5 par.

Arten – eller rettere racen – blev fundet ynglende første gang i Danmark i 1970 i nærheden af Esbjerg. I løbet af 1970'erne blev den fundet som ynglefugl på 10-12 lokaliteter – flest langs den jyske vestkyst, hvor den primært findes på større strandengsområder ved fjordene.

Ringkøbing amt

Arten yngler ikke regelmæssigt i amtet.

Vi skal helt tilbage til 1985 for at finde det seneste sikre ynglefund – nemlig et par ved Nissum Fjord (hunnen var dog almindelig gul vipstjert).

I øvrigt foreligger der kun sikre fund fra Tipperne med 1-2 par i 1981 samt 2 par i 1979 (heraf var det ene par blandet). Men det er absolut sandsynligt, at den gulhovede vipstjert har ynglet flere gange, da racen træffes næsten hvert år i april-juni på en eller flere af vore gode strandengslokaliteter – Tipperhalvøen, Nymindestrømmen, Nissum Fjord og Harboøre Tange som de bedste. Antallet af observationer har dog været faldende i de senere år, og i 1990'erne er racen ikke set hvert år.

Udbredelse

Den gulhovede vipstjert har sin hovedudbredelse i Storbritannien, men der er også mindre bestande i Holland og i Sydnorge. Yngleparrene i Vestjylland er sikkert fugle fra disse bestande.



Gulhovedet gul vipstjert ved Vesperne.

Sortrygget hvid vipstjert

Landsbestand

Sortrygget hvid vipstjert er fundet ynglende en halv snes gange frem til omkring 1970. Under Atlasundersøgelsen 1971-74 er den fundet ynglende 3 steder på den jyske vestkyst.

Ringkøbing amt

Sortrygget hvid vipstjert er en meget sjælden ynglefugl.

I litteraturen omtales blandede par ved Nisum Fjord i 1939 og 1948.

I 1993 er der på Harboøre Tange konstateret et rent par med 2 juvenile fugle (et sikkert ynglepar) samt 1-2 par, hvor den ene fugl var almindelig hvid vipstjert. Samme år er der også observeret et blandet par i Vesperne. De blandede par fra 1993 er alle registreret som sandsynlige ynglepar.

Endelig er en fugl set med føde i næbbet ved Torsminde i juni 1994.

Usikkerhed

Sortrygget hvid vipstjert er den britiske race af hvid vipstjert. Den er en sjælden, men regelmæssig træk- og sommergæst, der ses næsten hvert år ved Vestkysten.

I de fleste tilfælde drejer ynglefund af sortrygget hvid vipstjert sig om blandede par med



Sortrygget hvid vipstjert.

hvid vipstjert. Der er tidligere kun to tilfælde, hvor begge magerne tilsyneladende tilhørte den sortryggede form (fra København 1963 og Rønne 1953). I »De danske ynglefugles udbredelse« gør Dybbro endvidere opmærksom på problemer med bestemmelse af racerne af hvid vipstjert, idet der tilsyneladende også forekommer sortryggede varianter af den hjemlige race af hvid vipstjert. Det er derfor vanskeligt at afgøre, om de fugle, der ses i Danmark, er den britiske sortryggede vipstjert eller vores hjemlige race.

Sortstrubet bynkefugl

Landsbestand

Arten har aldrig været en fast ynglefugl her i landet, men i de sidste 50 år har bestanden ligget på 0-3 par.

Sortstrubet bynkefugl er fundet ynglende på 2 vidt forskellige biotoper, nemlig i indlandsmoser (f.eks. Frølev Mose) og i hede-/klitområder (f.eks. Blåvand, Skagen og Hvide Sande). Det kan tyde på, at der er tale om 2 forskellige racer. Racen »rubicola« er udbredt i Mellemeuropa, hvor den typisk findes i indlandet, mens fundene i hede- og klitområderne langs den jyske vestkyst kan stamme fra den britiske race »hibernans«. Så vidt vides, er de danske ynglefugle ikke blevet racebestemt med sikkerhed, men det er nærliggende at tro, at valget af de 2 meget forskellige ynglebiotoper kan skyldes forekomsten af de 2 racer.

Ringkøbing amt

Arten er ikke fast ynglefugl i amtet, og der foreligger kun oplysninger om 2-3 ynglefund.

Den sortstrubede bynkefugl blev første gang konstateret som sikker ynglefugl i 1994, hvor et par blev set med unger ved Hvide Sande. Allerede året før blev parret opdaget, men der blev aldrig set unger. I 1995 og muligvis også i 1996 ynglede et par på hedelokaliteten Vind Hede i den indre del af amtet.

En iagttagelse af en han i slutningen af juni 1981 ved Hvide Sande kunne måske også tyde

på yngel, men en eftersøgning gav ikke noget resultat. To iagttagelser af en han på Harboøre Tange i sidste halvdel af maj 1992 blev heller ikke til et ynglepar.

At arten først blev konstateret som sikker ynglefugl i Fuglenes Danmark 1993-96 kan selvfølgelig skyldes, at arten ikke har været her før. Men det er også kendt, at den sortstrubede bynkefugl kan være svær at finde i yngletiden, så måske vil grundige eftersøgninger – som atlasundersøgelser – kunne vise, at arten yngler mere regelmæssigt med 1 eller 2 par.



Han af sortstrubet bynkefugl.

Savisanger

Landsbestand

I slutningen af 1980'erne blev bestanden vurderet til 1-10 par.

Savisangeren blev første gang observeret i Danmark i 1949 på en lokalitet i Sønderjylland, men først i 1964 har den bredt sig til 5 forskellige lokaliteter. Forud herfor havde den siden århundredskiftet bredt sig fra det østlige Polen mod vest til det nordlige Tyskland og den danske grænse.

Under Atlasundersøgelsen 1971-74 blev der registreret to sikre ynglefund i Danmark fra henholdsvis Sønderjylland og Vestsjælland. Herudover blev savisangere både i 1971 og 1972 hørt synge på ca. 30 lokaliteter.

Savisangeren er nu formodentligt regelmæssig ynglefugl i Sønderjylland, på Langeland, i Vejerne og måske i Vestjylland.

Ringkøbing amt

Arten er under indvandring, og der yngler 0-2 par årligt.

På Tipperne og Værnengene er der observeret syngende hanner i 1983-84 og igen fra 1991-96. De øvrige observationer i amtet af syngende hanner er fra Vest Stadil Fjord i 1989, 1991 og 1995, ved Sønder Lem Vig i 1990 og 1995 samt ved Vonåen i 1992 og 1996, Skjern Å munding i 1995 og Rindum Enge i 1996.

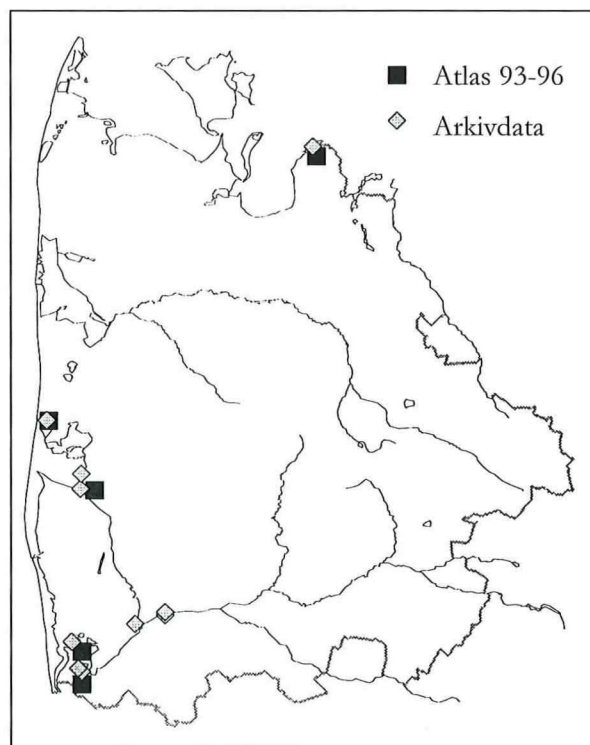


Fig. 8. Lokalteter med syngende savisanger.

Usikkerhed

Da arten er ret uanselig og normalt hører til i den fugtige og utilgængelige del af tagrørsbæltet er langt den overvejende del af observationerne, ikke overraskende, gjort på syngende hanner. Sådanne iagttagelser er – især tidligere – ofte karakteriseret som »enlige hanner på forlænget forårstræk«.

Savisangeren er ikke tidligere med sikkerhed konstateret ynglende i Ringkøbing amt, men den er de senere år i stigende omfang hørt synge 2-3 måneder på en række lokaliteter, og den har med rimelig sikkerhed ynglet på Tipperne/Værnengene de seneste år.

Drosselrørsanger

Landsbestand

I dag er arten forsvundet som fast ynglefugl.

I forrige århundrede indvandrede drosselrørsangeren til Danmark, hvor den første rede fandtes på Nordfyn i 1861. Derefter bredte den sig hurtigt og etablerede sig i hele landet, dog fortrinsvis i de sydøstlige egne af landet. Fra 1930'erne indskrænkedes bestanden, der ligger på den nordvestligste grænse for artens udbredelse. I 1970'erne lå Danmarks bestand på 20-40 par. Sidst i 1980'erne oversteg bestanden ikke 5-10 par.

Ringkøbing amt

Drosselrørsangeren er i perioden forsvundet som ynglefugl.

Tilsyneladende er der i Atlasperioden 1971-74 registreret 2 syngende fugle, der gav baggrund for at antage ét sandsynligt ynglefund ved Stadil Fjord og ét ved Gødstrup Sø.

Siden er der kun hørt 2 fugle synge en enkelt dag i henholdsvis 1992 og 1994. I 1996 blev en fugl ringmærket på Tipperne i juni, men igen ingen tegn på yngel.



Drosselrørsanger.

Skægmejse

Landsbestand

Sidst i 1980'erne angives bestanden til 100-150 par, heraf alene 50 par i Vejlerne i 1990.

Den eneste observation før 1966 er fra november måned 1921 ved Ringkøbing. De første skægmejser blev herefter set på Als i 1966 efter en meget kraftig forøgelse af bestanden i Holland i 1965. Arten har herefter hurtigt etableret sig i store rørskovsområder rundt i landet. Under Atlasundersøgelsen 1971-74 blev skægmejserne fundet ynglende på 25-30 lokaliteter svarende til »nogle få hundrede par«.

Før 1979 var skægmejserne registreret på 22 lokaliteter, men den uddøde formodentlig i isvinteren 1978/79. Herefter er der enkelte spredte iagttagelser i 1982 og 1983.

Ringkøbing amt

Antallet af ynglepar skønnes i begyndelsen af 1990'erne at være 60-80 par på 15-20 lokaliteter.

Indvandringen til amtet skete i Atlasperioden 1971-74, hvor skægmejserne blev konstateret som sikker ynglefugl i 5 kvadrater. Arten er herefter formodentlig uddød i vinteren 1978/79 som i den øvrige del af landet.

Efter nogle enkelte spredte iagttagelser i 1980'erne bredte arten sig igen fra 1989, og den er siden observeret årligt i en række tagrørsområder ved fjorde og søer langs Vestkysten. I Fuglenes Danmark 1993-96 er den således konstate-

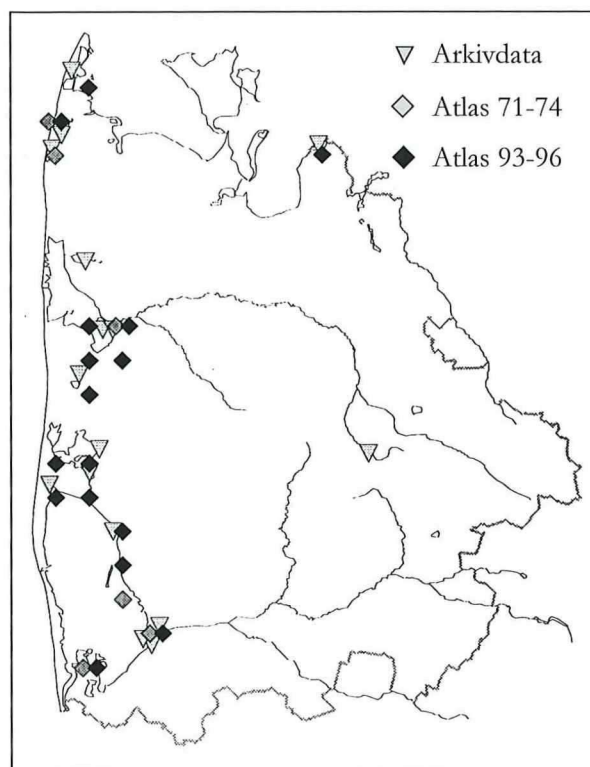


Fig. 9. Lokaliteter i Ringkøbing amt med ynglende skægmejse.

ret som sikker ynglefugl i 8 kvadrater og som sandsynlig ynglefugl i yderligere 4 kvadrater.

Skægmejserne er i dag udbredt som ynglefugl i de fleste større tagrørsområder ved søer og fjorde langs Vestkysten samt ved Sønder Lem Vig.

Bestandsudvikling

Bestanden er stærkt svingende og reduceres ofte betydeligt i kolde og især i sene vintre. Tilsvarende kan bestanden i gode år øges kraftigt, idet skægmejserne kan lægge 3-4 kuld med hver 6-7 unger om året. Tidligt klækkede unger kan yngle samme år, som de er klækket. Bestandsudviklingen illustreres af antallet af ringmærkede og genfangne fugle ved Husby Sø fra 1988-96.

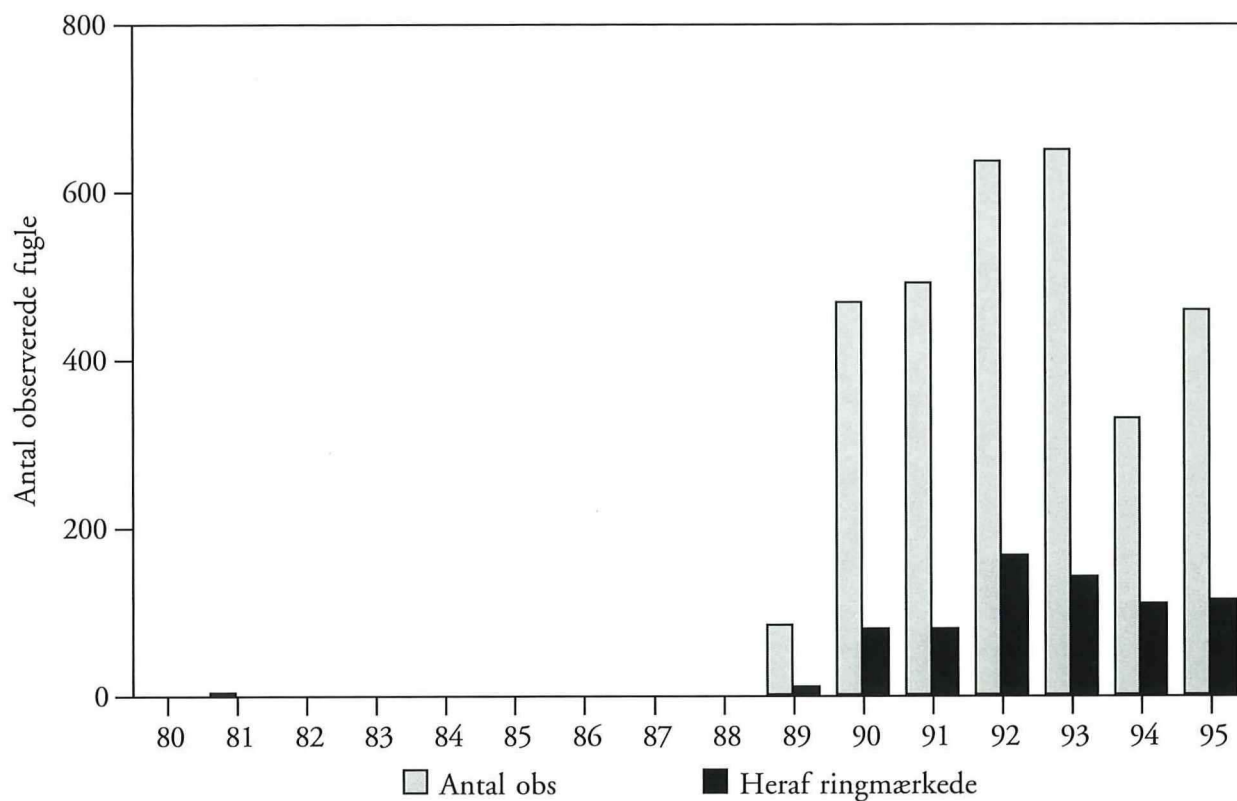


Fig. 10. Observationer af skægmejse i Ringkøbing amt 1980-95. Antal ringmærkede og genfangne skægmejser ved Husby Sø.

Bestandsopgørelser kan være vanskelige, dels fordi enkelte ynglepar let overses i større yngleområder, og dels fordi bestanden kan være meget stor inden for ret små områder. Skægmejsen er andre steder kendt som en udpræget koloniruger. Antallet af ynglepar i amtet er opgjort på følgende måde: Ringmærkningsresulta-

ter ved Husby Sø tyder på, at i en efterårs- eller vinterflok er mindst hver femte fugl en potentiel ynglefugl. På en given lokalitet kan parantallet således anslås til ca. en tiendedel af det maksimale antal fugle set på lokaliteten efter ynglesæsonen.

Karmindompap

Landsbestand

Landsbestanden blev sidst i 1980'erne vurderet til 100-150 par med langt de fleste par i den østlige del af landet samt ved Skagen.

Karmindompappen er en ret ny ynglefugl i Danmark. Arten havde tidligere en meget østlig udbredelse, men yngleområderne har igen mange år udvidet sig mod vest. Midt i dette århundrede nåede spredningen til Østersølandene, og karmindompappen blev i 1960'erne efterhånden en regelmæssig træk-gæst i Østdanmark. Spredningen fortsatte, og i 1972 ynglede arten for første gang i Danmark – nemlig på Christiansø. Op gennem 1970'erne og 1980'erne blev der fundet ynglende karmindompapper flere og flere steder, og arten nåede også til Vestjylland.

Ringkøbing amt

Det anslås, at ynglebestanden i de senere år har ligget på 1-2 par om året.

Karmindompappen nåede her til amtet i 1979, hvor der er 2 iagttagelser af en syngende han i

Hvide Sande. Året efter ses der 3 forskellige fugle først i juni måned i Hvide Sande, og i 1982 konstateres der yngel samme sted, hvor et par fik 4-5 unger. Selvom arten herefter fortsat blev mere og mere almindelig, har der ikke været yderligere sikre ynglefund. Meget tyder dog på, at der har været ynglende karmindompap andre steder – specielt på Harboøre Tange, hvor alt tyder på yngel fra sidst i 1980'erne og frem til i dag – og muligvis med flere par, da der i flere år er set og hørt op til 4 syngende hanner. Hvide Sande havde også et muligt ynglepar i 1993, men også her manglede beviset.

I 1996 hørtes for første gang syngende karmindompap på en lokalitet uden for kystområderne. Ved Hover Å sås 2 fugle, hvoraf én, en ung han, sang. Også Lemvig by havde syngende karmindompap i 1996.

Spredningsmønster

Det kan måske virke lidt mærkeligt, at karmindompappen først etablerede sig i den vestlige del af amtet, når arten kommer fra øst. Men det er faktisk et spredningsmønster, vi har set før – nemlig at en indvandrende art starter med at etablere sig i den »fjerneste« del af landet. Det første ynglefund af tyrkerdue blev således gjort i Skagen! Da karmindompappen nåede til Jylland, etablerede den sig ikke først i Sønder- eller Østjylland, nej den fortsatte, indtil havet stoppede den ved Skagen, og i 1982 stoppede Vesterhavet således det par, der slog sig ned i Hvide Sande.



Karmindompap. Gammel han i yngledragt.

Søer, moser og vandløb

Ringkøbing amt er ret fattig på større søer. De største er Gødstrup Sø, Søby Sø, Sunds Sø, Stubbergård Sø, Flyndersø, Skallesø, Vandkraftsøen, Husby/Nørre Sø og Borbjerg Sø. Alle disse søer undtagen Søby Sø er stærkt påvirket af næringsstoffer med deraf følgende dårlig vandkvalitet. Søby Sø er derimod en af landets reneste søer med en sigtedybde på 6 meter, hvilket er meget usædvanligt i dagens Danmark. De kystnære søer Husby/Nørre Sø er trods deres forholdsvis næringsrige vand gode fuglelokaliteter.

Det er et generelt problem, at vandet i amtets søer og vandhuller er for næringsrigt. Dette betyder, at vandplanterne forsvinder og dermed fødegrundlaget for vandfuglene. At forbedre vandkvaliteten i søerne er en kostbar proces, ja på det nærmeste umulig, hvis ikke tilledningerne af næringsstoffer reduceres væsentligt, og det er ofte vanskeligt.

Antallet af vandhuller er kraftigt reduceret op gennem dette århundrede. I 1972 kom den første beskyttelse af dem ifølge Naturfredningsloven, og senere i 1978 og senest 1994 i Naturbeskyttelsesloven er beskyttelsen yderligere

strammet, så alle små søer over 100 m² nu er beskyttet mod ødelæggelse. Udviklingen er i dag vendt, og der nygraves eller oprenses hvert år adskillige vandhuller og søer. I visse tilfælde er det endda muligt at få tilskud fra amtskommunen til dette.

Amtet har mange vandløb, men kun ganske få procent af dem er upåvirkede. Mange er blevet rettet ud i tidens løb, og oprensningen har i årtier været særdeles hårdhændet. I det seneste årti har amtskommunen imidlertid brugt store ressourcer på at forbedre de fysiske og kemiske forhold i vandløbene, og mange af dem er blevet restaureret. Spærringer for vandrende fisk er fjernet, der er bygget okkerbassiner, udlagt grusbanker, rørlagte vandløb er frilagt og snorlige strækninger er lagt tilbage i de gamle snoninger igen.

Disse ændringer af vandløbene sammen med mindre udledninger fra renseanlæg og dambrug vil på længere sigt betyde flere rene vandløb, der engang var så karakteristiske for Vestjylland.

Fremgangen for isfugl og bjergvipstjert er måske et af resultaterne af de forbedrede forhold i vandløbene.

Gråstrubet lappedykker

Landsbestand

Formentlig mere end 800-1.000 par ynglede sidst i 1980'erne.

Arten findes i hele landet, men den mangler i store dele af Vest- og Sønderjylland. Bestanden synes stabil i de senere årtier. Midt i 1800-tallet var den landets talrigeste lappedykker-art. Den yngler ved mindre søer end toppet lappedykker og formår tilsyneladende at udkonkurrere den i sådanne områder.

Danmark ligger på den vestligste del af gråstrubet lappedykkers udbredelsesområde. Den yngler simpelthen ikke vest for Danmark, og den mangler i store dele af Vestjylland. En stor, voksende og isoleret bestand på Rømø er basis for en ekspansion i den nærliggende del af Sønderjylland.

Ringkøbing amt

Bestanden er på 4-6 par.

I Atlasperioden 1971-74 fandtes blot 1 sikkert ynglepar ved Spjald og 1 sandsynligt par ved Brande. Siden har gråstrubet lappedykker ikke øget sin bestand væsentligt i amtet. 10 år senere fandtes den ynglende 1982-1985 ved Søby Sø, Grarup Kulsø, Tranemosen, Ravnholt Sø og ved Stenholt Skov.

Der er i dag næsten årlig forekomst af ynglende gråstrubet lappedykker ved Ravnholt Sø, Noret ved Vesperne, søerne ved Stenholt Skov og søer ved Ikast.

Områder, hvor der efter 1980 er konstateret sikker yngel i mindst 1 år, er angivet på fig. 11.

Lokaliteterne, dvs. mindre søer og gamle brunkulsgrave, har overvægt omkring Ikast og israndlinjen i Midtjylland. Bestanden i de lavvandede brakvandssøer, Vesperne, er enestående ved sin vestlige placering.

Der er en lille stabil bestand i amtet, men der er åbenbart ikke sket nogen egentlig indvandring i de sidste 25 år. I fig. 12 er vist antallet af lokaliteter med sikre eller sandsynlige ynglepar. I Fuglenes Danmark 1993-96 er der kun registreret 4 sikre ynglelokaliteter.

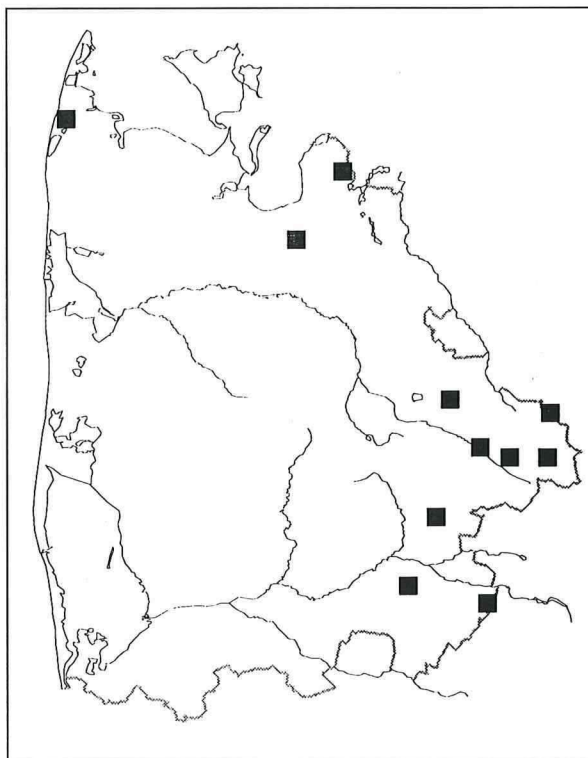
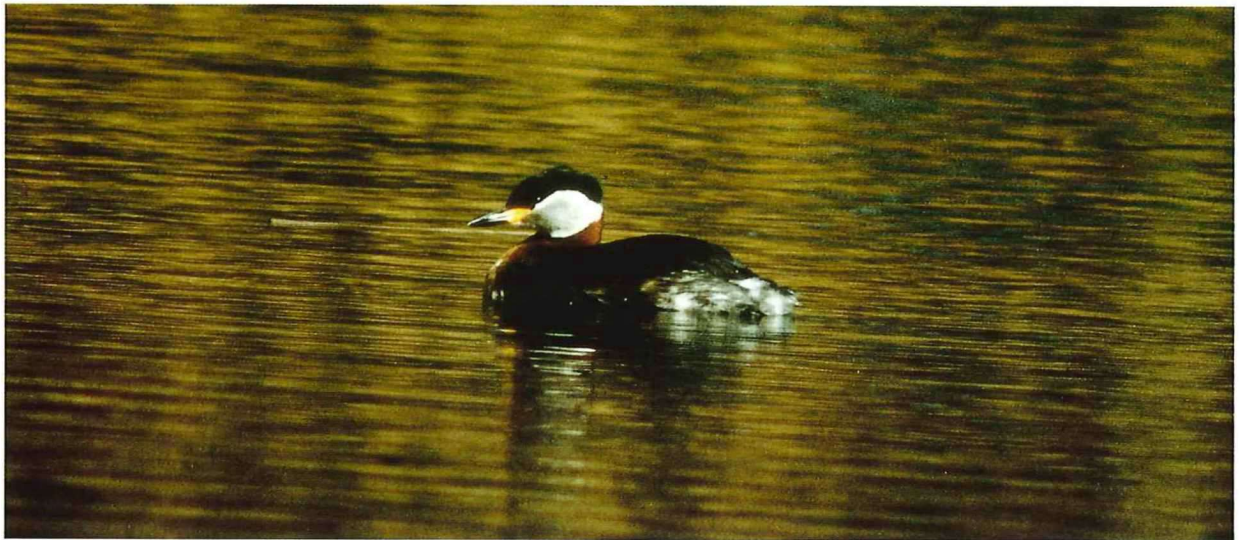


Fig. 11. Lokaliteter med sikre ynglefund af gråstrubet lappedykker efter 1980.



Gråstrubet lappedykker.

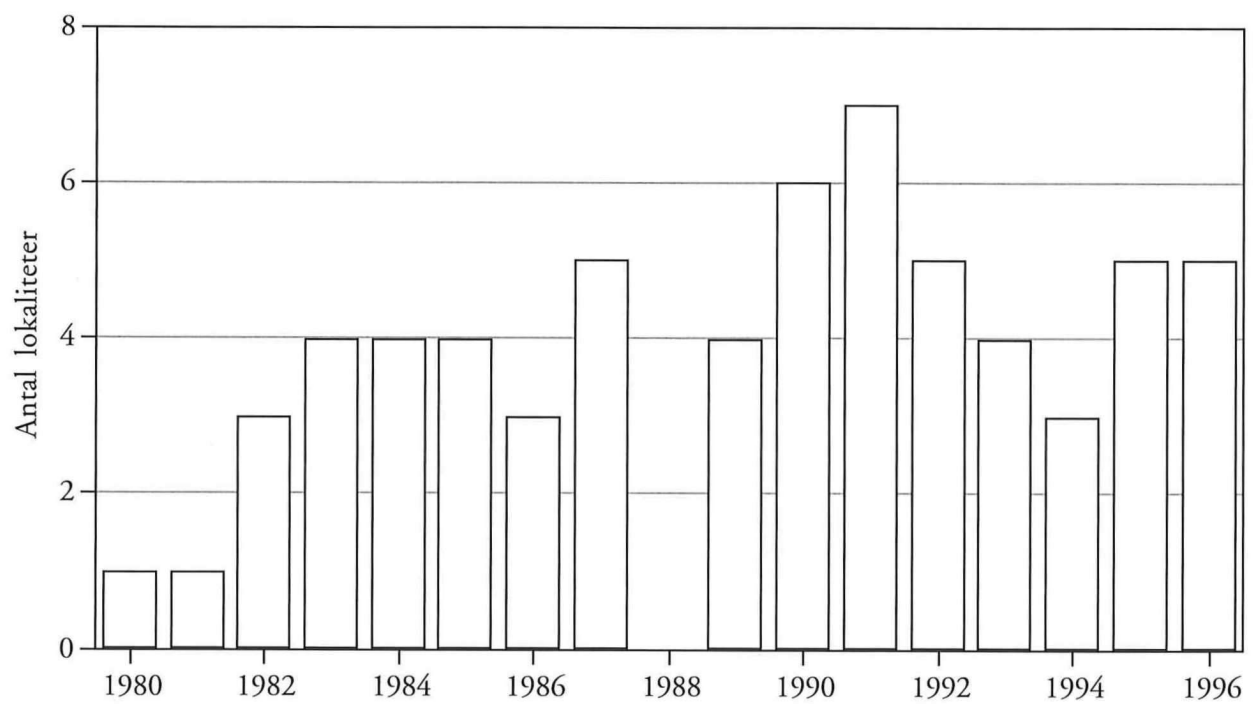


Fig. 12. Optalte lokaliteter med sikre eller sandsynligt ynglende gråstrubet lappedykker.

Sorthalset lappedykker

Ringkøbing amt

Det vurderes, at bestanden er på 20-25 par.

Landsbestand

Det er vurderet, at der i 1993 var 250-300 par.

Det første danske ynglefund er fra 1870'erne. Arten har været særlig talrig i 1920'erne, 1930'erne og 1950'erne.

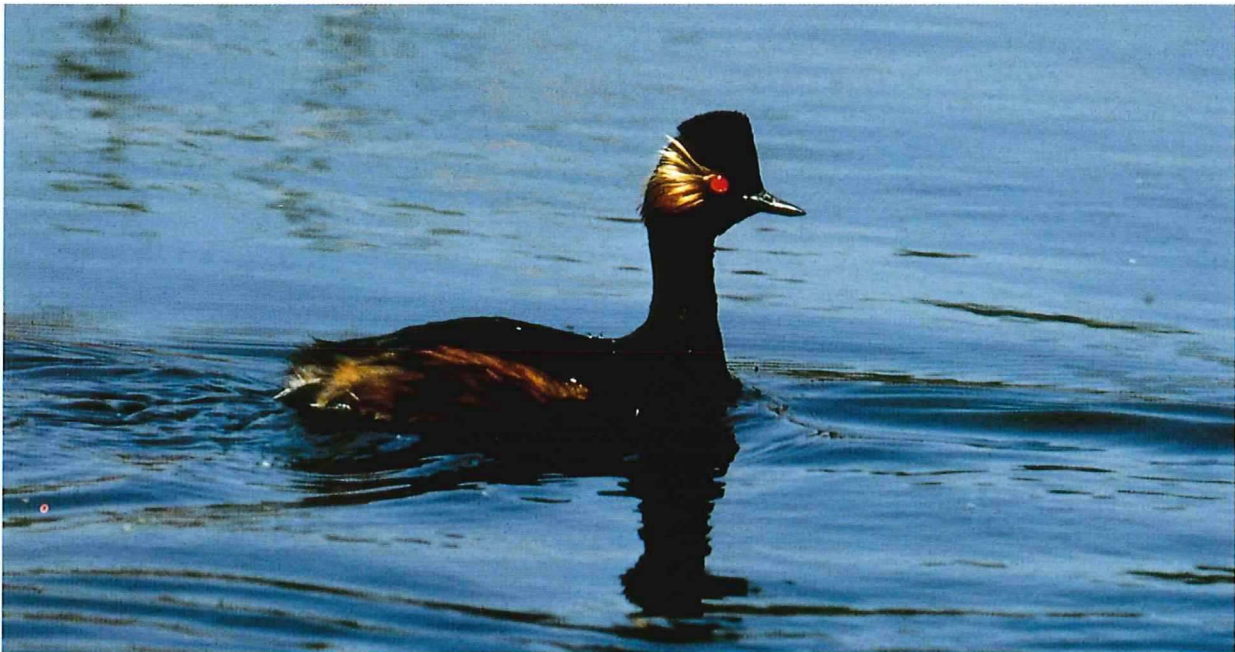
I perioden 1976-92 har antallet af ynglefugle været stærkt stigende med en markant øgning i antallet af ynglekolonier i starten af 1980'erne. Antallet af ynglepar varierer meget fra år til år, og det eksakte antal ynglepar er meget vanskeligt at gøre op.

I Atlasperioden 1971-74 blev sorthalset lappedykker fundet som sikker ynglefugl i ferskvandssøerne Husby/Nørresø og Søby Sø. Konklusionen var, at bestanden formodentlig havde været i tilbagegang i de senere år, hvad der muligvis var klimatisk betinget.

Lokalitetsregistreringen 1978-81 havde 5-6 par fordelt på 2 lokaliteter.

De årlige indberetninger til Lokalarkivet er svingende. Visse år angives antal par, andre år antal sete unger, og atter andre år optælles blot antallet af fugle i maj, der er træktid for arten.

Disse iagttagelser kan give anledning til formodninger om frem- eller tilbagegange, hvor



Sorthalset lappedykker i pragtdragt.

der snarere er tale om mangelfulde optællinger på de vigtige ynglepladser.

I begyndelsen af 1980'erne blev antallet af ynglepar i Husby/Nørresø således anslået til 8-9 par. En meget grundig optælling fra båd i 1986-87 viste imidlertid 21-26 par. I 1990'erne er der fra denne lokalitet indrapporteret højst 5 par et enkelt år. Om der er tale om en reel kraftig nedgang eller blot manglende optælling er vanskeligt at vurdere.

Tilsvarende forhold gælder for den anden faste yngleplads, brakvandslokaliteten, Vesperne. I midten af 1980'erne vurderedes bestanden her til 7-13 par, mens der i 1990 blev registreret 24-35 par med 27 unger. Senere er der ikke talt over 5-10 par.

Bestanden synes at være stabil på Borris Hede med 2-3 par og ved Søby Sø samt brunkulsgrovene der omkring med 2-6 par årligt.

Fuglenes Danmark 1993-1996 havde sorthalset lappedykker som sikker ynglefugl i 5 kvadrater. Lokalteterne er de kendte ynglepladser Vesperne, Husby/Nørresø, Borris Hede og Søby Sø.

Desuden er der enkeltfund af ynglepar ved Indfjorden (1-2 par), Hindø (4 par), Felsted Kog (1 par), Stadil Fjord (1 par) og Gårdmose (1 par). Visse steder er der årlige iagttagelser af fugle i maj f.eks. i Gødstrup Sø, men der konstateres ikke yngel. Der er sikkert tale om oversomrende fugle eller fugle på vej til ynglepladserne.

Krikand

Landsbestand

Ynglebestanden blev sidst i 1980'erne anslået til 400-600 par.

Krikanden yngler oftest i næringsfattige småsøer og moser, men den findes også i f.eks. strandengssumpe. I Atlasperioden 1971-74 blev bestanden vurderet til 200-400 par, så det tyder på, at krikanden er blevet lidt mere talrig som ynglefugl herhjemme.

Ringkøbing amt

Ynglebestanden vurderes i dag til 30-40 par, og noget tyder på, at bestanden har været på nogenlunde det niveau siden 1972 – måske svagt stigende.

Atlasundersøgelsen 1971-1974 viste krikand i ca. 20 kvadrater, og Lokaltetsregistreringen viste i 1978-1981, at der var krikand på ca. 17 lokaliteter med i alt 25-34 par. Det ser ud til, at bestanden er nogenlunde stabil eller måske i svag fremgang.

Ligesom landsbestanden er forbundet med en vis usikkerhed, kan vi heller ikke med sikkerhed sige, hvor stor den lokale bestand var for 25 år siden, og hvor stor den er i dag. Dertil er arten for svær at registrere. Dels lever krikanden forholdsvis skjult i yngletiden – dels kan det være

svært at sige, hvornår der er tale om oversomrende/ikke-ynglende fugle eller egentlige ynglefugle. Bestanden i dag er primært vurderet ud fra den seneste Atlasundersøgelse 1993-96, hvor arten blev fundet som »sikker« eller »sandsynlig« ynglefugl i 25 kvadrater. Den samlede bestand vurderes til 30-40 par.

Krikandens nuværende udbredelse kan ses på nedenstående kort. Alene på Borris Hede vurderes bestanden til 8-10 par.

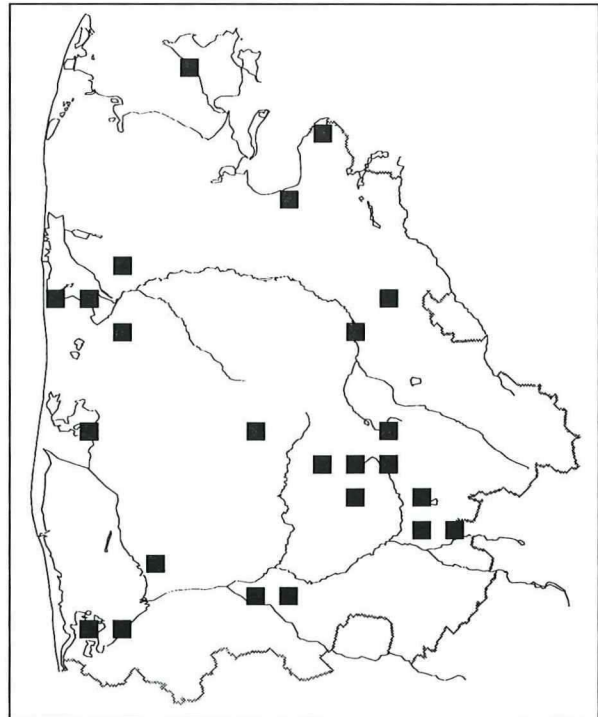


Fig. 13. Lokaliteter med ynglende krikand i Ringkøbing amt 1993-96.

Taffeland

Landsbestand

Bestanden blev i 1980'erne anslået til at være 500-600 par.

Skønt taffelanden først optrådte som ynglefugl i Jylland, spredte den sig efter 1900 til Øerne, og den har været i fremgang siden. Arten har en østlig udbredelse i Danmark, idet 2/3 af såvel bestanden som lokaliteterne findes på Øerne. Arten yngler først og fremmest i småsøer og moser, men også ved brakvandslaguner i Nord- og Vestjylland. De fleste lokaliteter rummer kun få par og ofte i forbindelse med mellemstore og store hættemågekolonier.

Ringkøbing amt

Bestanden vurderes til ca. 10 par.

Atlasundersøgelsen 1971-74 viste 20 lokaliteter med taffeland, og heraf var der 7 sikre ynglelokaliteter. Lokalitetsregistreringen 1978-81 fastslog, at arten var yderst fåtallig i Ringkøbing amt med kun 10-11 ynglepar, og lokalrapporterne nævner sjældent ynglepar af taffeland. Den

mest interessante oplysning stammer fra bogen »Nissum Fjords Fugleliv 1983-85«, hvor det nævnes, at Felsted Kog i 1966 husede 15-30 par. I 1984 indberettedes kun 4-6 par i Felsted Kog. I 1992 taltes 3-4 par i Felsted Kog. Det er sidste optælling her fra. Dette indikerer måske, at taffelanden har været langt mere talrig som ynglefugl i Vestjylland tidligere.

I dag findes de bedste yngleområder for taffeland i Søby Sø området med 3 par. Små mergelgrave syd for Fasterholt husede i 1995 også 3 par. Til andre sandsynlige ynglelokaliteter må regnes Skallesø, Husby sø, Poldene i Nymindestrømmen, Sønder Lem Vig og Vesperne, men der er dog ikke påvist sikre ynglefund hvert år ved de sidstnævnte lokaliteter.

Fuglenes Danmark 1993-1996 viste, at der var 10 lokaliteter med taffeland, men heraf kun 4 sikre ynglefund. Taffelanden må betragtes som en meget sjælden ynglefugl i amtet, og bestanden har således været uregelmæssig og i tilbagegang siden begyndelsen af 1970'erne.

Oversomrende

Taffelanden lever ret skjult i yngletiden og er derfor vanskelig at registrere og optælle. Det kan derfor ikke udelukkes, at antallet af ynglepar er i underkanten af det anslåede. Observerede fugle på oplagte ynglelokaliteter i maj-juli kan også være oversomrende individer, hvilket vanskeliggør optællingen af ynglepar.

Sortterne

Landsbestand

Den yngler fåtalligt, visse år med en bestand på omkring 70-90 ynglepar.

I sidste århundrede var sorttternen en ret almindelig ynglefugl i store dele af Danmark, men siden de første årtier af dette århundrede er den gået støt tilbage i antal. I midten af forrige århundrede var bestanden stadig på omkring 700 par. Nu er langt hovedparten af bestanden koncentreret i Vejlerne i Thy og i Tøndermarsken i Sønderjylland, men også i Ringkøbing amt er der stadig en vigtig ynglelokalitet.

Ringkøbing amt

Bestanden vurderes til 15-25 par på én lokalitet.

Igennem dette århundrede har sorttternen haft en lang række ynglepladser i amtet. I litteraturen kan der findes flere yngleoplysninger. De giver alle det klare billede, at sorttternen har ynglet med bestande i de fleste dele af de vestjyske fjorde og på en lang række ferskvandslokaliteter langs Limfjorden og ved Flyndersø samt endog helt inde ved Brande i Midtjylland.

Før midten af århundredet kan bestanden realistisk set have været på op mod 500 par. De bedste lokaliteter har været Skjern Å dalen, Vest Stadil Fjord, Stadil Fjord, Husby Sø og Felsted Kog. Det kan desværre ikke siges præcist, hvornår arten er forsvundet de forskellige steder.

Men i de sidste årtier har den i amtet kun ynglet med en koloni ét sted. Her har kolonien svinget mellem ganske få par visse år og op til 15-25 par andre år. Således var der 20 par i 1995.

Der kan være flere årsager til sorttternens tilbagegang i dette århundrede, men de mest iøjnefaldende er ødelæggelse af yngle- og fourageringslokaliteter som følge af næringsstofforurening, tilgroning samt dræning og opdyrkning af større eng- og mosearealer på og nær ved ynglepladserne. I Ringkøbing amt har det vel især været tørlægningen af Stadil Fjordene, udretningen af Skjern Å og opdyrkningen af engene ved især Felsted Kog og den sydlige del af Ringkøbing Fjord, som har ødelagt forholdene for sorttternen.

Fremtiden

Den bedste måde at sikre sorttternens fortsatte eksistens på, ikke bare i Ringkøbing amt, men i hele dens udbredelsesområde i Danmark må være at bevare ikke blot de nuværende vandområder, men også at genskabe nogle af de gamle samt modvirke næringsstofforurening.

Isfugl

Landsbestand

Sidst i 1980'erne ynglede 50-100 par.

Den indvandrede til landet lige efter århundredskiftet. Det første ynglefund er fra Fyn i 1910. Siden har isfuglen været en relativt udbredt ynglefugl i Jylland, hyppigst i Østjylland syd for Limfjorden. Antallet er meget skiftende, men efter strenge vintre er bestanden mindst.

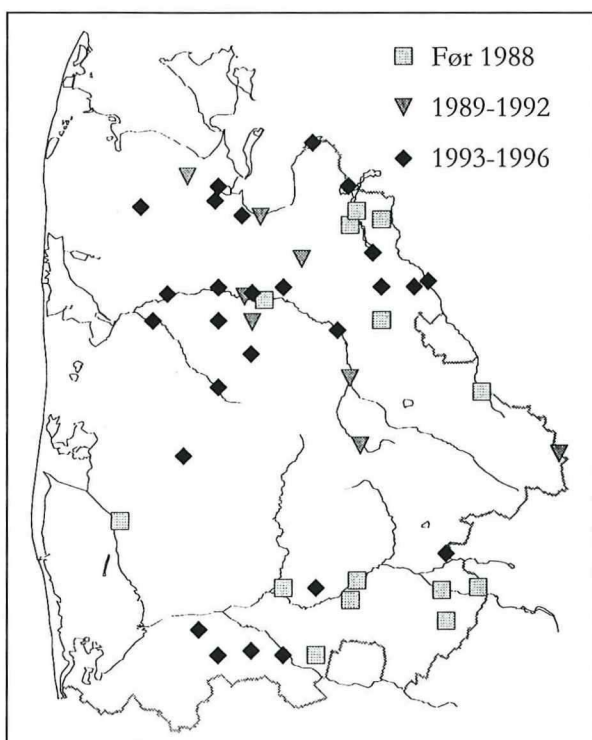


Fig. 14. Første år med sommerobservation eller ynglefund af isfugl i Ringkøbing amt.



Ringkøbing amt

Det vurderes, at bestanden er på 25-30 par.

Antallet af indrapporterede isfugle til Lokalarkivet er steget markant gennem de sidste 20 år fra 5 fugle i 1980 til ca. 50 iagttagelser i 1995.

I Atlasperioden 1971-74 taltes 11 sikre ynglepar, og i Fuglenes Danmark 1993-96 er den fundet som sikker ynglefugl i 11 kvadrater og sandsynlig i 14 kvadrater. Der er således sket en fordobling i ynglebestanden i den mellemliggende periode. Fremgangen kan have en sammenhæng med den forbedrede vandløbskvalitet.

I fig. 14 er angivet lokaliteter, hvor der gentagne gange er set isfugle i sommertiden eller fundet rede.

Bjergvipstjert

Landsbestand

Sidst i 1980'erne vurderedes bestanden til 300-400 ynglepar.

Det første danske ynglefund er fra 1923 ved Vejle. Herefter bredte arten sig op gennem Østjylland. Under Atlasundersøgelsen 1971-74 blev bestanden vurderet til ca. 150 par. Næsten alle ynglefund blev dengang gjort i Jylland øst for israndlinjen og mod nord op til Himmerland. Efter 1980 er der sket en fremgang i Vendsyssel og i Himmerland.

Ringkøbing amt

Antallet af ynglepar skønnes til mellem 40 og 50 par.

Arten har fra slutningen af 1960'erne spredt sig fra israndlinjen mod vest, og den findes nu som ynglefugl i hele amtet bortset fra de vestligste egne langs Vesterhavet.

Bjergvipstjertens spredning som ynglefugl i amtet kan kort resumeres ved resultaterne af de to gennemførte atlasundersøgelser. I 1971-74 blev bjergvipstjerten konstateret som sandsynligt yglende i ét kvadrat i amtet. I 1993-96 blev den fundet som sikkert yglende i 37 kvadrater og sandsynligt yglende i 14. Artens udbredelse i Ringkøbing amt fremgår af nedenstående kort.

Biologi

Bjergvipstjerten er oprindeligt knyttet til rindende vandløb. I Danmark er artens udbredelse

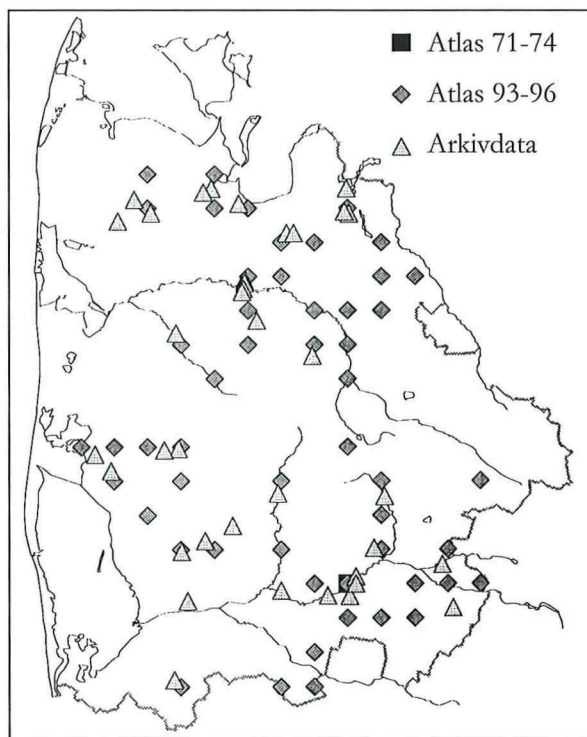


Fig. 15. Yglende bjergvipstjert i Ringkøbing amt.

som ynglefugl helt overvejende kulturbestemt, idet den næsten udelukkende yngler ved gamle vandmøller og ved dambrug. Her er der gode fødesøgningsmuligheder på mudderbanker i tørlagte dambrugsbassiner og tilsvarende arealer i mølledamme og langs bredden af vandløb med ringe vandføring.

Yngletrækfugle vender allerede tilbage i marts. Da første kuld herefter lægges allerede i april, kan bjergvipstjerten under gode vilkår nå op til tre kuld på en sommer. Nedenstående figur viser tidspunkter for lokale observationer af æg, redeunger, fodring af unger uden for reden samt juvenile fugle. På figurerne er endvidere indtegnet forløbet af de tre mulige kuld, der kan nås på en sommer.

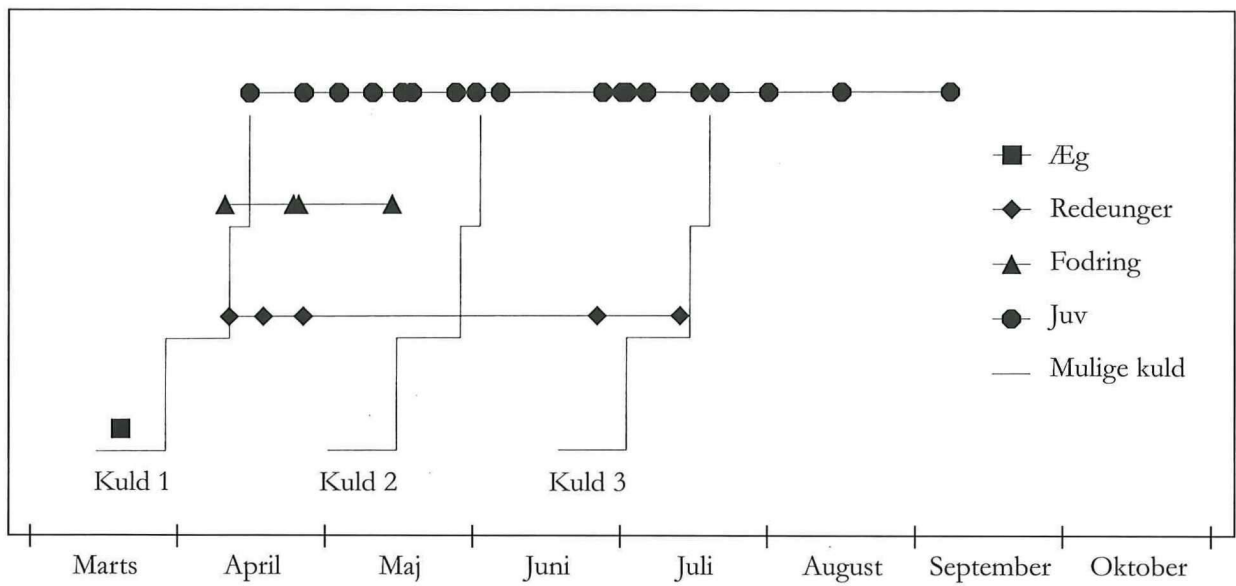


Fig. 16. Yngleagttagelser af bjergvipstjert med angivelse af 3 mulige kuld.



Bjergvipstjert fodrer unger i gavlen på Vegen Mølle.

Vandstær

Landsbestand

Der yngler få par på Bornholm, men ellers er der kun få spredte fund fra Østjylland og Fyn.

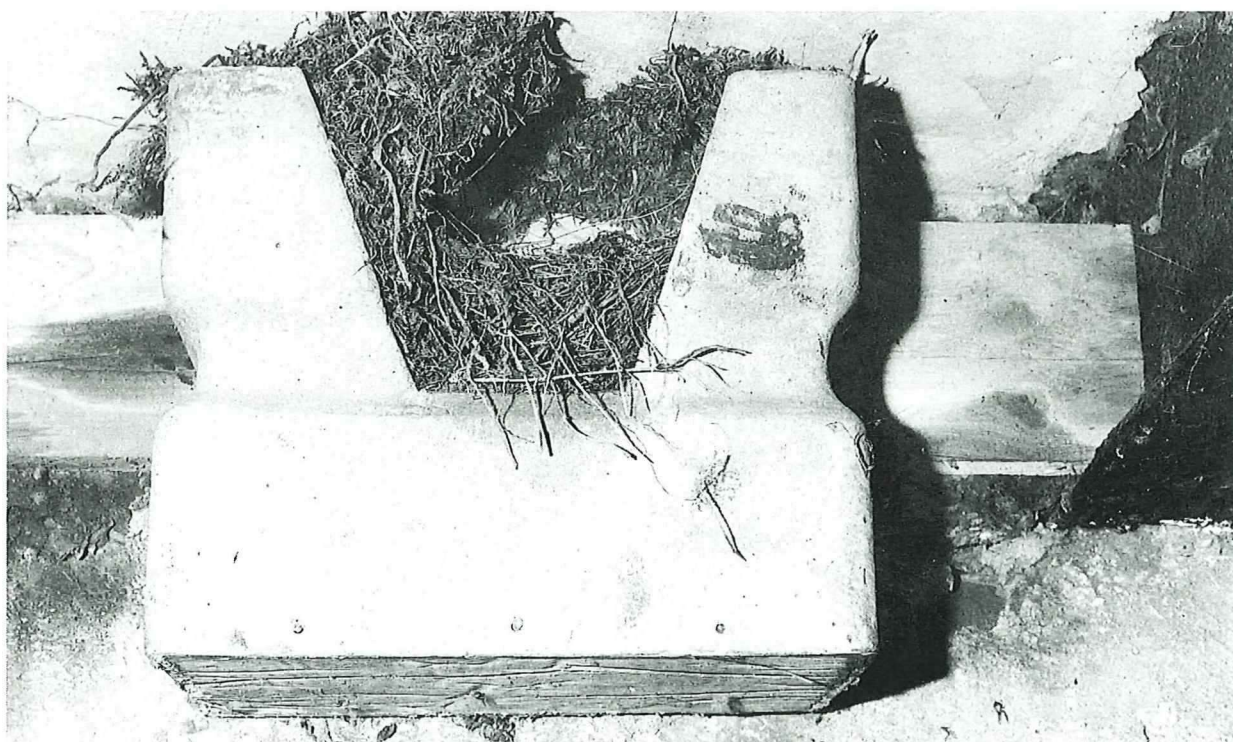
Ringkøbing amt

Der er kun ét sikkert ynglefund fra Harrild Dambrug i 1984.

Vandstæren er en almindelig vintergæst, der forlader vandløbene i løbet af marts måned. Enkelte gange er den truffet til sidst i april, hvor flere af dem er hørt synge.

I 1984 ynglede vandstæren for første gang i en redekasse under broen ved Harrild Dambrug, hvor J. Hedegaard Christensen få år tidligere havde gjort forsøget med at lokke vandstæren til at yngle.

Siden da er der ingen sikre ynglebeviser, men fiskemesteren på det nu nedlagte Vegen Mølle Dambrug i Holstebro har oplyst, at vandstæren har ynglet i møllesoklen i mindst 10 år. Der er dog desværre ingen iagttagelser af unger, der bekræfter oplysningen.



Redekasse med rede af vandstær. Harrild Vandmølle 1984.

Nattergal

Landsbestand

En meget almindelig fugl i Danmark med ca. 115.000 par.

Der er meget tætte bestande i Østdanmark, mens den er fåtallig eller sjælden i store dele af Nord- og Vestjylland. Siden 1930'erne er nattergalen ekspanderet mod nord og vest.

Ringkøbing amt

Det vurderes, at der yngler ca. 15 par. Opgørelsen er usikker og hovedsageligt baseret på synende fugle.

Atlasundersøgelsen 1971-1974 viste 7 sandsynlige par. Årsrapporterne 1978-1985 viste synende fugle på 27 forskellige lokaliteter. Der var ingen lokaliteter, hvor nattergalen kunne findes mere end et år, hvilket viser, at der var tale om enlige hanner. Der var ingen sikre tegn på ynglende nattergale.

Natfugleundersøgelsen 1986-1987 viste 20 synende fugle hvert år, men der manglede stadig det endelige ynglebevis. Til gengæld viste natfugleundersøgelsen, at man kunne finde nattergal begge år ved Borbjerg Møllesø (2 fugle), Bækmarksbro (1 fugl på 2 lokaliteter) og Hellegård Ådal (2 fugle). Indvandringen skete i den østlige og nordøstlige del af amtet, der lå nord for israndlinjen.

I 1990 blev en 1k nattergal ringmærket 13. juli ved Borbjerg Præstegård, og der var hermed et ret sikkert tegn på, at nattergalen yngler i amtet på én af de lokaliteter, hvor den høres år efter år.

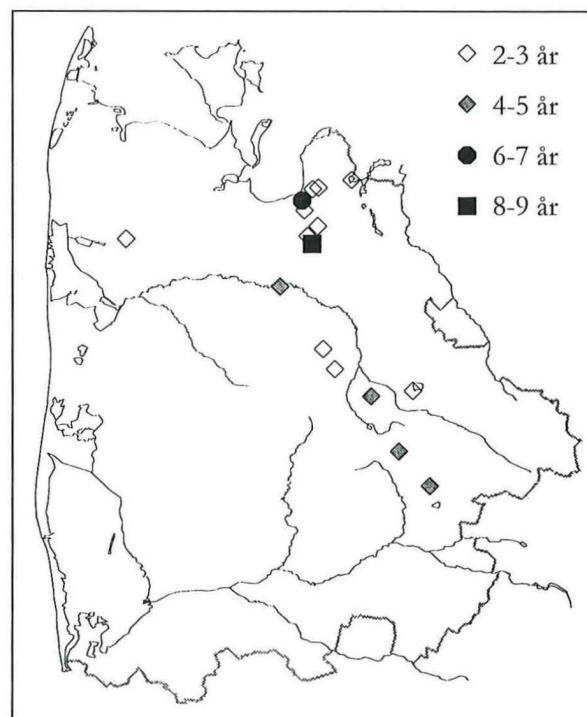


Fig. 17. Antal år i perioden 1973-96 med observationer af synende nattergal.

Efter 1990 er der blot hørt 10-15 fugle om året i amtet, og i Fuglenes Danmark 1993-96 er der registreret 2 sikre og 14 sandsynlige ynglepar.

I perioden 1973-96 synes nattergalen at have øget sin udbredelse i amtet.

Indvandring

Nattergalen har siden begyndelsen af århundredet spredt sig langs hele den nordvestligste udbredelsesgrænse. Det er derfor ikke underligt, at den også i større omfang nu træffes i Vestjylland. Fremgangen kan måske bl.a. skyldes tilgroning af mange moser med forskellige træer og buske.

Græshoppesanger

Landsbestand

Antallet af syngende fugle blev sidst i 1980'erne talt til 600-700.

Arten blev første gang registreret som dansk ynglefugl i 1952 i Tinglev Mose i Sønderjylland. Siden da er der sket en kraftig ekspansion.

Ringkøbing amt

De grundige optællinger i 1986-87 viste, at antallet reelt var langt højere end de normale ca. 20 fugle om året. Et gæt på 50-70 par er nok ikke helt galt.

Første fund er fra Knudmosen i 1964. Herefter følger Borris Hede 1971 (1), Knudmosen 1973 (2-3) Sunds Sø 1973 (1), Gødstrup Sø 1973 (1), Skjern Å 1973 (1), Skarrild 1974 (1) og Knudmosen 1974 (1).

Græshoppesangeren har således påbegyndt indvandringen til amtet i begyndelsen af 1970'erne.

I perioden 1978-1985 er der til Lokalarkivet indrapporteret fund fra 20 forskellige lokaliteter. I årene 1986-87 gennemførte lokalafdelingen en natfugleundersøgelse, der bl.a. omfattede græshoppesanger. Konklusionen var, at arten optræder jævnt fordelt i amtet ved vandløb, søer og moser. Dette gælder stadig, men det bemærkes

især af fig. 18, at arten helt mangler i området nord for Nissum Fjord og mellem Skjern, Herning og Ringkøbing.

Der er kun få egentlige beviser for, at arten yngler, men gentagne registreringer år efter år fra de samme lokaliteter sandsynliggør, at arten nu er en ret almindelig ynglefugl i amtet (fig. 19). I Fuglenes Danmark 1993-96 er arten fundet syngende i 34 forskellige kvadrater.

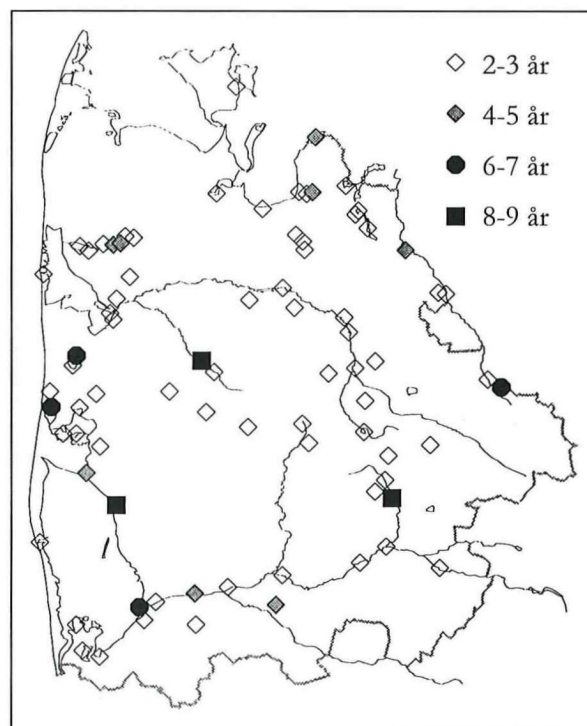


Fig. 18. Antal år i perioden 1982-96 med sommerobservation af græshoppesanger.

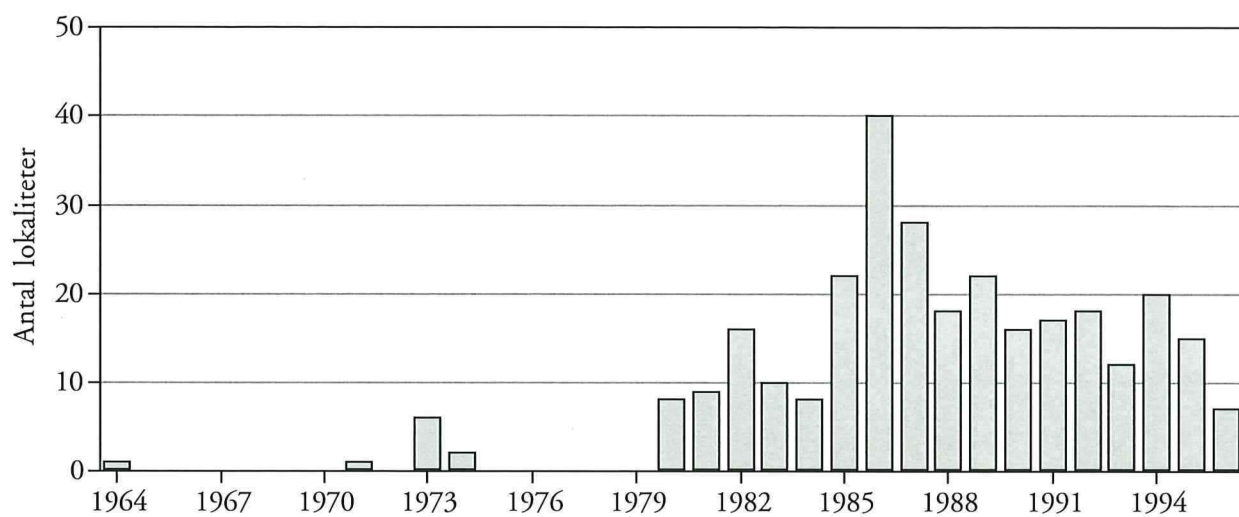
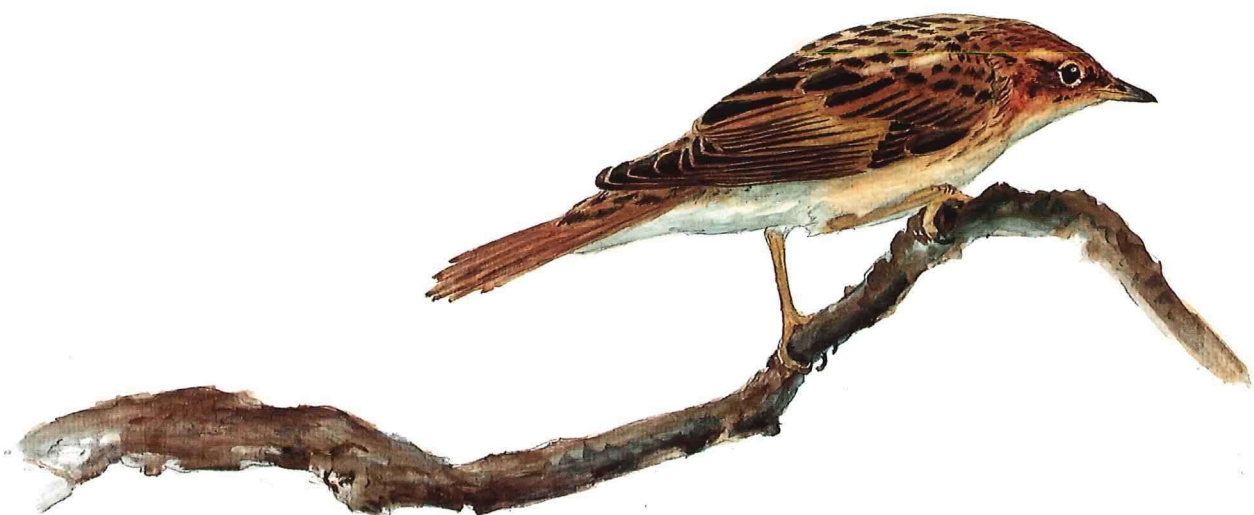


Fig. 19. Antal lokaliteter med syngende græshoppesanger.



Pungmejse

Landsbestand

Antallet af hanner vurderes til ca. 100 på over 50 lokaliteter.

Pungmejsen fandtes for første gang ynglende i Danmark i 1964. Det var på Bornholm. I de følgende år var arten lige netop årlig, men en meget sjælden ynglefugl. Efter en lille fremgang i starten af 1970'erne så det en overgang ud til, at arten igen var ved at forsvinde. I de første år blev pungmejsen fundet på 3-6 lokaliteter hvert år, men fra 1981 er der sket en markant udvikling. I 1989 blev arten fundet på mere end 50 lokaliteter over hele landet. Tallet inkluderer 50-57 ynglefund.

Ringkøbing amt

I perioden 1985-1991 er der ét ynglepar hvert år, i 1992-95 2 ynglefund årligt og 1996 3 ynglefund.

Det første ynglefund med færdigbygget rede af pungmejse blev gjort i 1985 ved Felsted Kog.

Det næste sikre ynglefund blev gjort ved Skalle Sø i Vinderup kommune. Her blev der den 27. juli 1988 set 1 adult og 4 juvenile pungmejsere. I 1989, 1991, 1992 og 1993 blev der fundet færdigbyggede reder her, så Skalle Sø er således amtets bedste ynglested for pungmejse.

I en mose vest for Vinderup (Oddersmose) blev der i 1990 fundet en færdigbygget rede med tud, så dér har pungmejsen da ynglet. Året efter blev der fundet to »han-reder«, men ingen færdigbygget rede. Det blev der til gengæld i 1995, så da har den igen ynglet. Også i 1996 fandtes



Pungmejse ved rede i pilebusk nær Norre Sø 1997.

her ét ynglepar. Der er desværre ikke oplysninger fra de mellemliggende år, hvor den godt kan have ynglet netop her.

Nær Borbjerg Sø blev der i 1989 fundet en såkaldt »han-rede«, men først i 1992 er der et sikkert ynglebevis, idet der den 17. juli blev ringmærket 2 adulte og 3 juvenile. Kun 6 dage efter blev den ene juvenile fugl fanget igen, men denne gang ved Husby Sø.

Måske har pungmejsen ynglet ved Skjern Åmundingen i 1995, da der i maj blev set et par fugle, men ynglebevis mangler. Derimod ved vi, at den ynglede i 1996, da en vågen fuglekigger fandt en pungmejserede med unger liggende på jorden. Han fik den bundet op igen, og ungerne kom godt på vingerne. Desuden blev der også set et andet ynglepar.

Reder med tud

Pungmejsen har en meget kompliceret ynglebiologi, hvor både hanner og hunner kan skifte partnere i løbet af én sæson. En opgørelse over

antallet af reder er også problematisk, da én han ofte bygger eller påbegynder mere end én rede inden for sit ofte ganske store territorium, der kan omfatte forskellige moser med flere kilometers afstand. Således er der i afstand ikke længere, end at hannen ved Skalle Sø også kunne bygge ved Oddersmose. Det er derfor kun færdigbyggede reder med tud, der tæller som sikkert ynglebevis. Til gengæld er de tætte og ofte svært fremkommelige pilekrat og birkebevoksninger, som arten især findes i, vanskelige at overskue og færdes i. Derfor kan der nemt være flere reder, som slet ikke findes.

Pungmejsen har været begunstiget af tilgroningen af vore moser og enge, men det er sandsynligt, at arten har særligt gunstige vilkår inden for et relativt snævert stadium af tilgroningen i vore moser. Artens øjeblikkelige store bestandsstørrelse på landsplan kan derfor tænkes at vige igen i forbindelse med en yderligere tilgroning af moserne.

Skove

Vestjylland har i århundreder været landsdelen uden skove. I begyndelsen af forrige århundrede påbegyndtes anlægget af de første statsskove (Nordre og Søndre Feldborg Plantager), og senere i slutningen af 1800-tallet blev flere af de nuværende store plantageområder anlagt enten af staten eller af private selskaber som f.eks. Hedeselskabet.

De naturlige skove i store dele af amtet er egekrattene. Flere af disse, der ofte er meget gamle, har overlevet på udyrkbare skrænter langs ådalene eller på dårligere jorde. Langs Limfjordskysterne og i den østligste del af amtet er der få naturlige løvskovsarealer. Egentlig løvskov findes kun i Volstrup og Rydhave skove samt i Stenholt Skov og Hørbylunde.

De store nåletræsplantager er plantet som produktionsenheder, og de har primært fungeret som sådan indtil for få år siden. Med vedtagelsen af den nye Skovlov i 1989 har Folketinget besluttet, at skovene fremover skal drives mere flersidigt. Dette betyder bl.a., at løvskovsarealerne skal øges, skovbrynene skal opprioriteres, og de små biotoper omkranset af fredsskov må ikke ændres, så f.eks. skovmoser skal

bevares. Desuden er det besluttet, at skovarealet skal udvides. Derfor har amterne udpeget såkaldte skovrejsningsområder, hvor skovtilplantning såvel privat som statslig er ønskelig, og hvor der gives tilskud til plantning. Flere af disse skove er allerede i god vækst.

Som noget meget glædeligt er det desuden besluttet, at også Danmark skal øge sin andel af urskov/urørt skov. Statsskovdistrikterne har nu udpeget arealer i statsskovene som såkaldt urørt skov, der fremover får lov til at passe sig selv. Sådanne arealer er også udpeget i Ringkøbing amt.

De ændringer, der i dag bliver foretaget i skovdriften, vil få betydning for fuglefaunaen. Især de vestjyske nåletræsplantager må forventes at udvikle sig i retning af en mere fuglevenlig biotop og dermed få både flere arter og individer.

Alle de her beskrevne skovfuglearter vil på længere sigt få bedre vilkår i en større og mere naturvenligt drevet skov. Flere arter tilknyttet skov, der i dag ikke yngler i Vestjylland, vil måske indfinde sig på længere sigt.

Hvæpsevåge

Landsbestand

Sidst i 1980'erne blev den anslået til 600-700 par. De fleste par yngler i Østdanmark samt i Øst- og Sønderjylland.

Ringkøbing amt

Bestanden er anslået til 1-3 par i den østlige del af amtet.

I Danmark yngler hvæpsevågen næsten udelukkende i gammel løvskov, og den er kun nogle få gange fundet i åben nåleskov. I Atlasperioden 1971-74 blev hvæpsevågen som ynglefugl slet ikke registreret i hele Vest- og Nordvestjylland.

Lokalkivet melder kun om 3 yngleforekomster: 1 par Stubbergård Sø 1979, 1 par Moselundgård Plantage ved Engesvang i 1992 og 1 par Estvadgård Plantage 1996. I rapportserien om Ringkøbing Amts Fugleliv nr. 7 »Hørbylunde i tegninger og tekst« oplyses det, at hvæpsevågen yngler med 1-2 par årligt i Hørbylundeområdet, som jo netop er det bedst egnede

område i amtet med gammel åben skov vekslen-
de med åbent land. Hørbylunde og Moselund-
gård Plantage ligger i den østligste del af Ikast
kommune.

I begyndelsen af juni 1994 sås et par i par-
ringsflugt over Gravl Plantage på Borris Hede.
Jagttagelsen er ret usædvanlig, men det kan ikke
udelukkes, at der har været et ynglepar i områ-
det.

Usikkerhed

Det er muligt, at hvæpsevågen er overset i
amtet, og en nærmere eftersøgning vil muligvis
give resultat. Den er af flere grunde meget van-
skelig at registrere. Hvæpsevågen når først Dan-
mark i midten af maj, dvs. efter løvspring, og
der bygges oftest en ny rede i et stort træ hvert
år. Reden er derfor ikke særlig stor, og da den
pyntes med friske kviste eller grene, er den van-
skelig at få øje på mellem de grønne kroner.
Hvæpsevågen fører en meget skjult tilværelse i
yngletiden, og endelig forveksles den let med
musvågen.



Skovsneppe

Landsbestand

I slutningen af 1980'erne vurderedes bestanden til 1.500-2.000 par.

Skovsnuppen har været i fremgang siden forårsfredningen i 1973. I 1940 blev bestanden opgjort til 100-200 par. En vurdering fra 1968 anslog 850-1.250 ynglepar, og Atlasundersøgelsen 1971-74 anslog 1.200-1.500 ynglepar. Der er altså tale om en markant forøgelse. Skovsnuppen findes primært i Østdanmark og i de midt- og nordjyske skovområder. Derimod synes den at mangle i Østjyllands skove og i Vestjyllands plantager.

Ringkøbing amt

Bestanden vurderes til 5-10 par.

I Atlasperioden 1971-74 fandtes den som sikker ynglefugl i 4 kvadrater med ynglefugle i Haderup, Skygge, Hogager og Høgild, samt i 2 sandsynlige kvadrater i Hjøllund og Damhus Plantage.

Fra den efterfølgende periode findes ikke megen dokumentation i Lokalarkivet på nogen fast bestand, endsiige nogen fremgang. Observationer fra maj og senere i ynglesæsonen kunne tyde på yngel følgende steder: Søndre Feldborg Plantage (2 steder i 1988 og hørt i 1991), Høgildgård Plantage (set i 1983, 1992, 1993 og 1995), Gindeskov Krat (set i 1985), Videbæk (1985), Hørbylunde (1 par 1990), Stenholt Skov

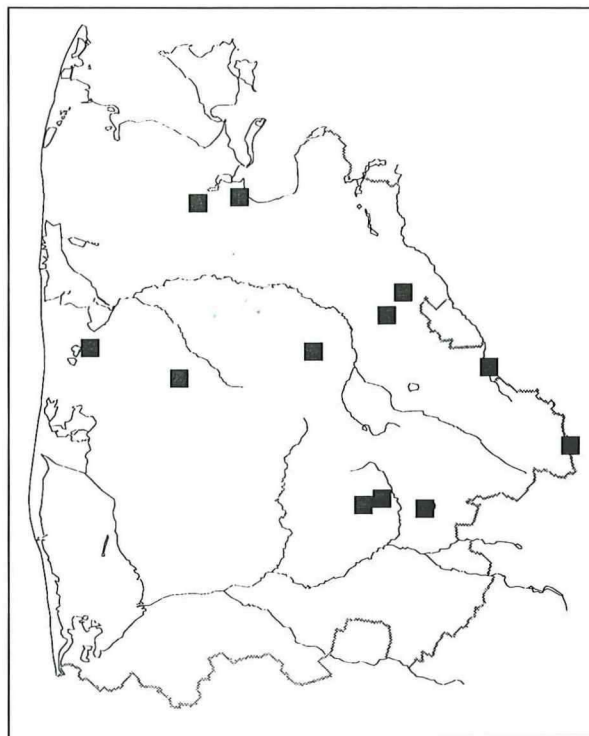


Fig. 20. Sommerobservation af horte og sete skovsnipper 1973-96.

(set 1991), skov ved Gimsing (set og hørt i 1992), Søby (1 set 1993) og Stråsø (parringsflugt i 1995).

Dette materiale dokumenterer omend spinkelt, at der er faste bestande i Høgildgård Plantage og Søndre Feldborg Plantage. Med de øvrige ynglefund når man op på ca. 5 ynglepar.

Hertil kan suppleres med materialet fra Fuglenes Danmark 1993-1996, hvor der var 0 sikre kvadrater og 7 sandsynlige. Altså en uforandret status siden Atlasperioden 1971-74, men også et tegn på, at visse par kan være overset.

Huldue

Landsbestand

Sidst i 1980'erne angives bestanden til ca. 400 par, heraf næsten halvdelen i Øst- og Sønderjylland.

Hulduen er udbredt over praktisk taget hele landet. Ved Atlasundersøgelsen 1971-74 vurderedes bestanden til ca. 100 par, heraf alene 25 par på Djursland og mindst 10 par i Vejle amt.

Ringkøbing amt

Hulduen er registreret som ynglefugl siden slutningen af 1980'erne med 1-4 par per år.

Hulduen blev ikke fundet under Atlasundersøgelsen 1971-74. De første ynglefund ses herefter ved Kvistrup Mølle og i Volstrup Skov i 1988.

Hovedparten af de efterfølgende fund af ynglende huldue er fra 2 adskilte områder. Det ene, hvor de to første ynglefund er gjort, strækker sig fra Kilen i vest og syd om Venø Bugt til Sevel i øst, dvs. langs den nordlige israndlinje. Det andet område er omkring Ringkøbing i trekanten fra Sandene i vest til Hee mod nordøst og Lem i sydvest.

Ved Fuglenes Danmark 1993-96 blev hulduen observeret i 5 kvadrater, heraf 2 med sikre og 3 med sandsynlige ynglefund.

Ynglebiologi

Hulduen yngler i ældre parkagtige løvskove.

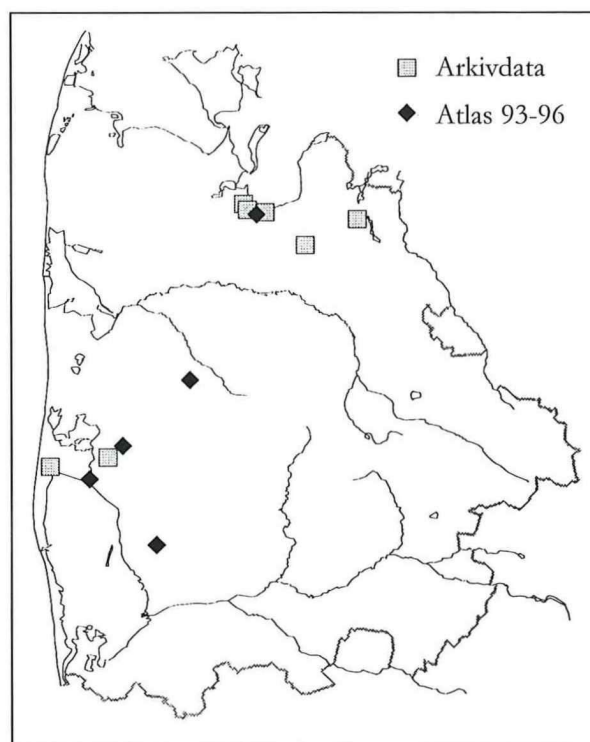


Fig. 21. Ynglende huldue i Ringkøbing amt.

Reden anlægges i hule træer, f.eks. i gamle sortspættereder. Den yngler også i gamle bunkers langs den sydlige del af den jyske vestkyst og i rævegrave på Langli. Hulduen må ofte konkurrere med allike og natugle, der begge bruger samme type redehuller, og som begge begynder at yngle tidligere end hulduen. Den ringe bestand i Ringkøbing amt hænger formodentlig sammen med mangelen på egnede redepladser.

En af konklusionerne på Atlasundersøgelsen 1971-74 var, at hulduen i betydeligt omfang overses og utvivlsomt yngler flere steder end de registrerede. Dette gælder formodentlig stadig.

Natugle

Landsbestand

Sidst i 1980'erne blev bestanden anslået til ca. 5.000 par med de tætteste bestande på Møn, Sjælland, Fyn og i Østjylland.

Natuglen har været i Danmark i 7-8.000 år og sandsynligvis haft fortrinlige livsbetingelser, da landet var dækket af løvskov. Arten hører primært hjemme i gammel løvskov, hvilket giver den den kendte østdanske udbredelse.



Natugleunger i Stoubæk Krat.

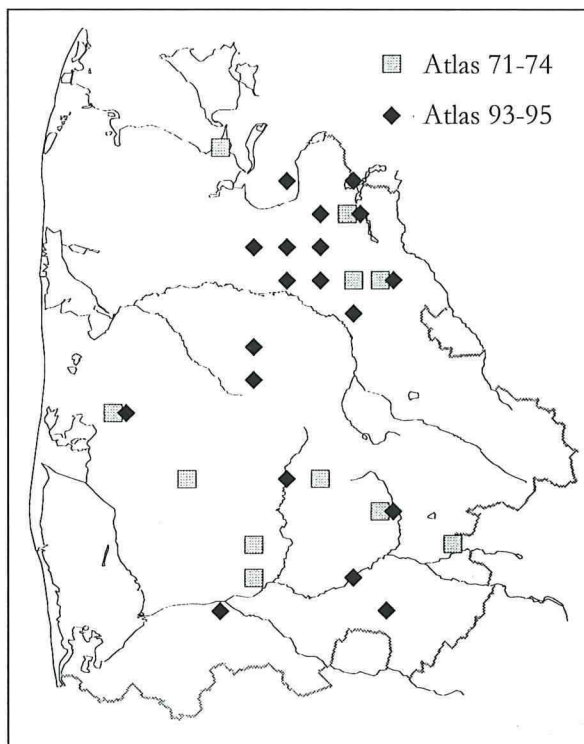


Fig. 22. Sandsynligt og sikkert ynglende natugle i Ringkøbing amt.

Ringkøbing amt

Ynglebestanden vurderes i dag til mellem 15 og 20 par.

I store dele af Vestjylland er natuglen endnu ikke nogen almindelig ynglefugl, selvom arten breder sig mod vest og nord. Forekomsten i amtet er knyttet til områder med gammel løvskov, og ofte findes yngleparrene i redekasser især på grund af mangel på naturlige huller. En øget opsætning af redekasser vil sikkert kunne øge antallet af ynglepar.

Kendte par findes fortrinsvis i den østlige del

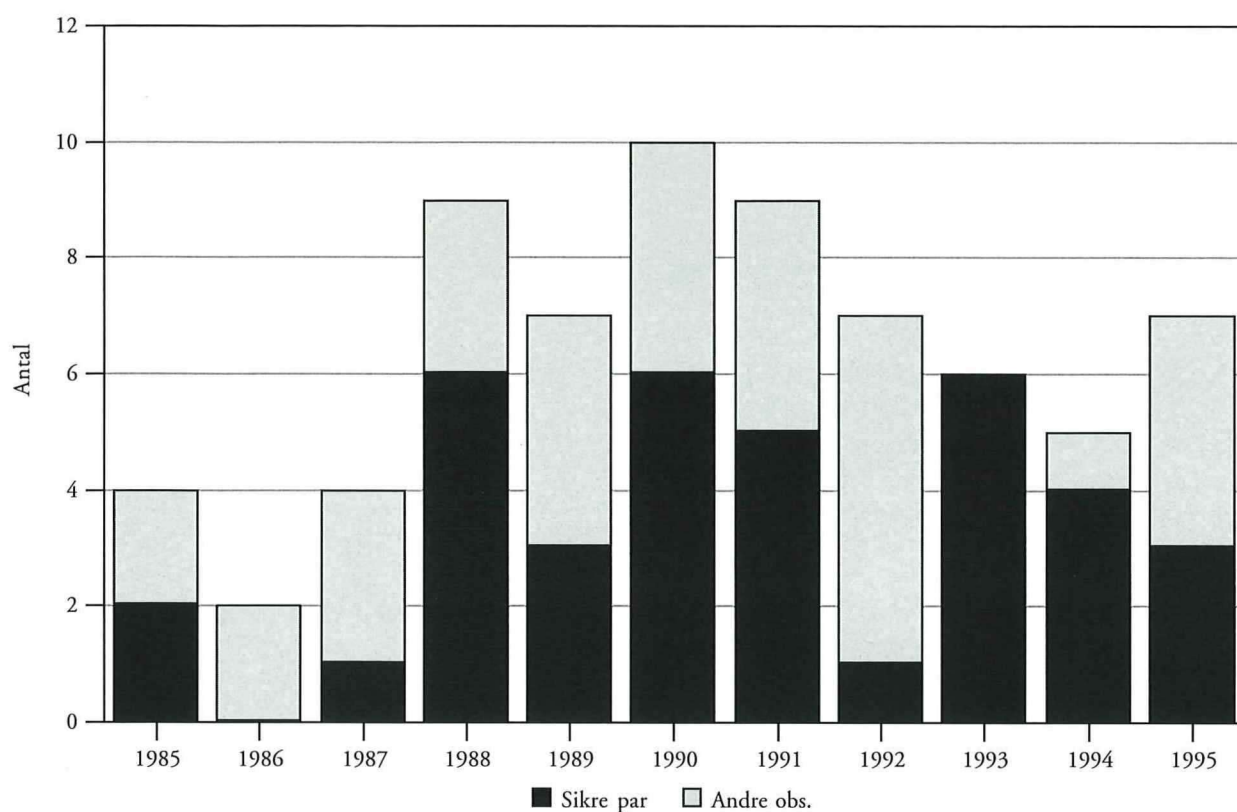


Fig. 23. Natugle i Ringkøbing amt.

af amtet med tyngdepunktet syd for Limfjorden og ved Ikast/Hørbylunde. Det fremgår ikke af fig. 22, at natuglen er almindelig længst mod øst, men Lokalarkivet bekræfter det. En gennemgang af lokalrapporterne viser ikke, som det ses af fig. 23, en entydig fremgang i amtet.

Atlasundersøgelserne viser derimod en klar forøgelse af kvadrater, hvor natuglen er sikker eller sandsynlig ynglefugl. Af 11 sikre og sandsynlige kvadrater i perioden 1971-1974 blev arten kun genfundet i 5 af disse, mens den blev fundet i 14 »nye« kvadrater i perioden 1993-1996.

Vendehals

Landsbestand

Bestanden vurderes til 150-300 par sidst i 1980'erne.

Vendehalsen yngler i åben, parklignende skov med indslag af nåleskov, og den findes meget spredt over det meste af landet, hyppigst i Midt-, Vest- og Nordjylland og Nordsjælland. Den har bredt sig meget mod vest og nord i Jylland siden 1960'erne, og den var før den tid ikke kendt som ynglefugl i Vestjylland. I de senere år er der konstateret en bestandsnedgang.

Ringkøbing amt

Det vurderes, at bestanden har været stigende fra få par omkring 1970 til ca. 30 par midt i 1980'erne. Derefter er der sket en bestandsnedgang til ca. 15 par.

Det første ynglepar fandtes i 1970, da et vendehalsepar rugede på 9 æg i en ophængt redekasse på Borris Hede. Desværre døde ungerne i reden, og det samme var tilfældet året efter. En ny redekassetype blev taget i brug, og det gav resultat. I 1972 kom syv unger på vingerne her. Men også fire andre par havde held med sig, nemlig ved Skjern, Lundenæs, Albæk og Sønder Felding.

I Atlasperioden 1971-74 fandtes den ynglen- de i 17 sikre og 2 sandsynlige kvadrater.

Spredningen til Vestjylland hænger sikkert sammen med en intensiv opsætning af redekasser. Ifølge Hedegaard Christensens undersøgel-

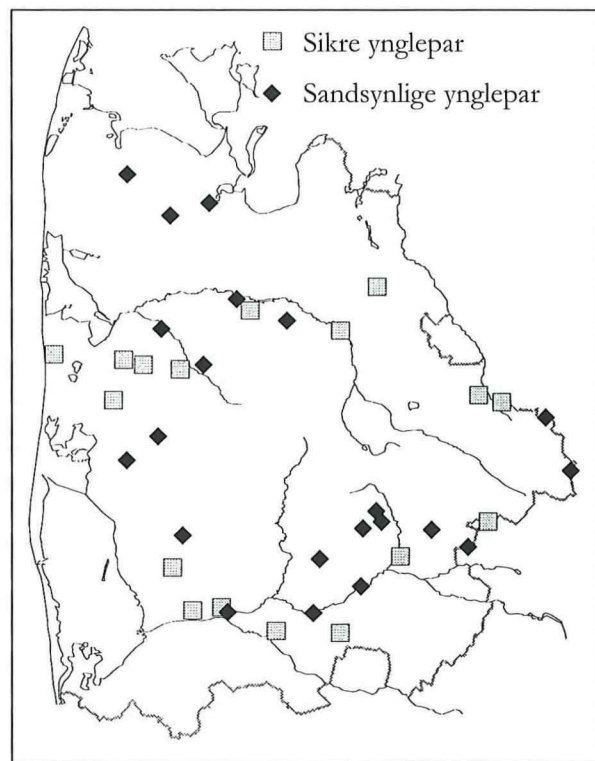


Fig. 24. Lokalteter med sandsynligt og sikkert ynglende vendehals efter 1978.

ser på Borris Hede dukkede vendehalsen op i forbindelse med en betydelig redekasseopsætning. Bestanden her voksede fra 1 par i 1970 til 12 par i 1975, og Borris Hede har gennem hele perioden været amtets bedste ynglelokalitet for vendehals.

Årsrapporterne melder hvert år om iagttagelser af vendehals fra vore mange plantager i amtet, men ofte kun som hørt i yngletiden. Som ynglefugl kan den derfor være mere udbredt end antaget, da så godt som alle registrerede fund er med rede i ophængte redekasser. Men også det, at den findes i store, ubeboede områder, som bl.a. Borris Hede og amtets plantager, at dens



Vendehals ved redekasse på Borris Hede.

stemme kan forveksles med grønspejtens, og at dens brune, uanselige farver falder i med omgivelserne kan være medvirkende til, at den ikke opdages.

Ifølge Fuglenes Danmark 1993-96 yngler vendehalsen i 9 sikre og 14 sandsynlige kvadrater, hvilket tolkes som en lille tilbagegang i antal par, men med en større udbredelse i amtet.

Ynglebiologi

Flere interessante oplysninger er fremkommet ved Hedegaard Christensens undersøgelser på

Borris Hede. Således viser det sig, at vendehalsen er meget afhængig af de små sorte og gule myrer samt deres æg, larver og pupper. En regnfuld juni kan derfor være skæbnesvanger for ungerens udvikling. I 1978 var der regn og køligt vejr i næsten tre uger, hvilket resulterede i, at 34% af ungerne døde i kasserne.

Desuden gjorde han den opdagelse, at vendehalsen ingen rede bygger, men at det hyppigt forekommer, at man finder indbragte fremmedlegemer i boet. Ofte drejer det sig om bensplinter eller mindre skeletdele, stykker af æggeskal eller sneglehuse, små glasstykker, plasticstykker, småklumper af stanniol eller ganske små sten. Ja, i 1980 fandtes hele 14 knogler af en kattekilling i en vendehalsekasse.

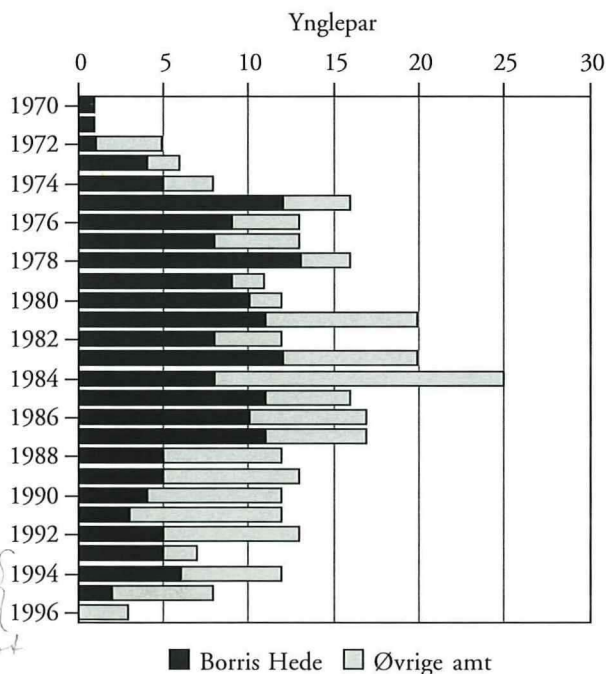


Fig. 25. Sikre og sandsynlige ynglepar af vendehals i Ringkøbing amt.

Sortspætte

Landsbestand

Sidst i 1980'erne blev bestanden vurderet til 135-150 par.

Indvandringen til Danmark er foregået dels fra Sverige (Bornholm og Nordsjælland) og fra Tyskland (Jylland). Indvandringen fra Sverige skete i 1960'erne, mens det første ynglefund i Jylland skete i 1979. I dag er både Bornholm og Nordsjælland »mættet« med sortspætter – henholdsvis 35 par og 70 par. I Jylland er sortspætten under fortsat spredning mod nord og vest. Udbredelsen er nok begrænset af forekomsten af egnede redetræer.

Ringkøbing amt

Det vurderes, at der i dag yngler ca. 15 par i amtet.



Sortspætterede i skovfyr.

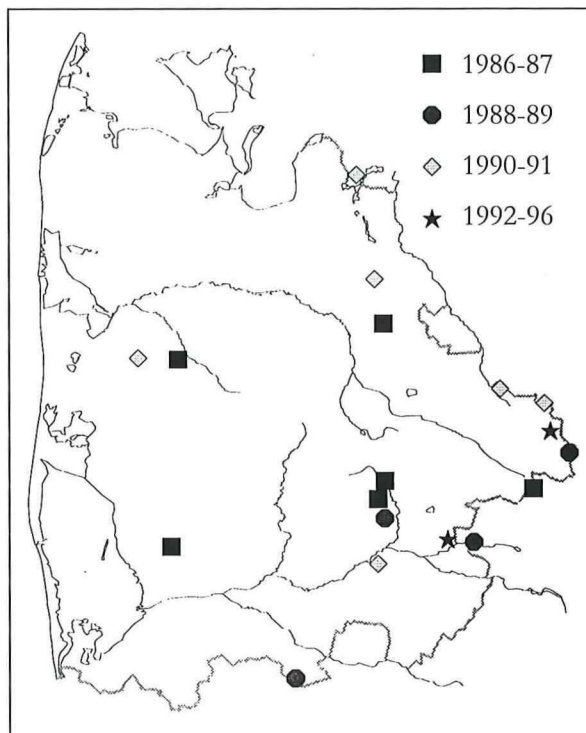


Fig. 26. Første år med forårsobservationer eller ynglefund af sortspætte.

De første iagttagelser er fra 1983, hvor arten blev set i plantagerne Høgildgård, Døvling og Risbjerg. I de følgende 2 år sås og hørtes den også ved Engesvang og Rind præstegård samt i plantagerne Søndre Feldborg, Stråsø og Dejbjerg.

De to første, sikre ynglefund er fra Høgildgård Plantage og Rind Præstegård i 1987. I dag er sortspætten fundet ynglende i 9 forskellige områder. (Fig. 27).

Siden 1991 er der ikke påvist nye ynglepladser, men det må formodes, at den også yngler på nogle af de lokaliteter, hvor den ses jævnligt,

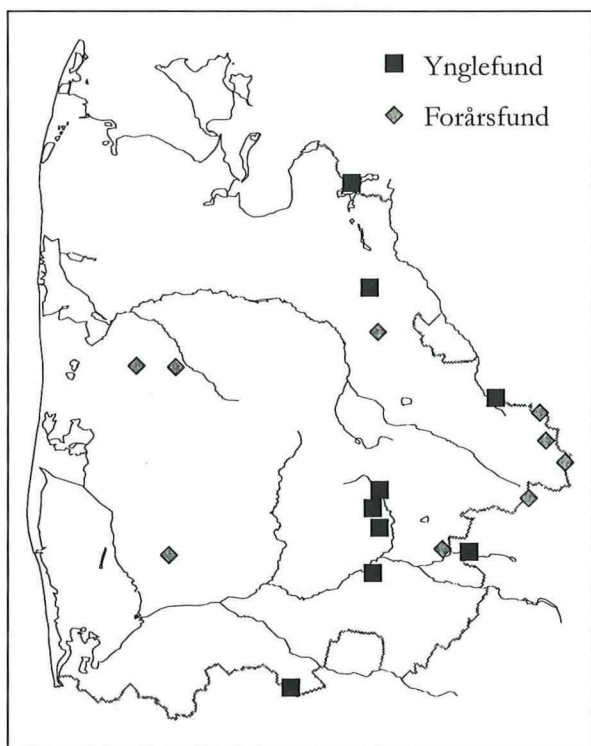


Fig. 27. Ynglefund og forårsobservationer af sortspætte.

uden at nogle har fundet redehullet. Der er, foruden i de faste yngleområder, set og hørt sortspætter om foråret 9 steder (Fig. 27).

Sortspætten vil sikkert langsomt erobre nye plantager i amtet. Det er dog en betingelse, at der er egnede redetræer, dvs. gamle løvtræer eller store glatbarkede nåletræer f.eks. ædelgraner. Det er for øvrigt påfaldende, at sortspætten stadig kun er truffet enkelte gange i Klosterheden og ikke i yngletiden.

Som et kuriosum kan nævnes, at natuglen i Nordre Feldborg Plantage har etableret sig i et gammelt sortspættehul. Det er også kendt fra andre egne af landet, at f.eks. huldue og perleugle nyder godt af sortspættens tømrervirksomhed.

Hedelærke

Landsbestand

Bestanden anslås til 300-400 par sidst i 1980'erne, men bestanden er aldrig rigtigt blevet optalt.

Der kendes intet sikkert til, hvornår hedelærken er indvandret til Danmark, men den har måske ynglet her i flere tusinde år. Det er dog kun de sidste godt 100 år, den er kendt som dansk ynglefugl. Samtidig med at nåletræsplantagerne groede op i 1800-tallet, steg ynglebestanden i Danmark. Den har været i kraftig tilbagegang fra 1950'erne frem til 1980'erne, men den har nu formentlig stabiliseret sig på 300-400 par.

Ringkøbing amt

Ynglebestanden anslås til 25-40 par.

En undersøgelse tilbage i 1961-62 viste 57 ynglepar og 58 syngende hanner. 80 % af yngleparene fandtes da i den østlige del af amtet, idet der kun blev fundet enkelte par vest for en linie Struer-Holstebro-Videbæk.

I Atlasperioden 1971-74 blev den registreret i 34 kvadrater. Området mellem Ringkøbing og Holstebro tegnede sig nu for en del af ynglefundene, men der var stadig overvægt i det midtjyske område. Der er sikkert tale om, at hedelærken tidligere har været overset i de vestlige plantager.

I 1986-87 blev der i amtet gennemført en grundig optælling af hedelærker på egnede loka-

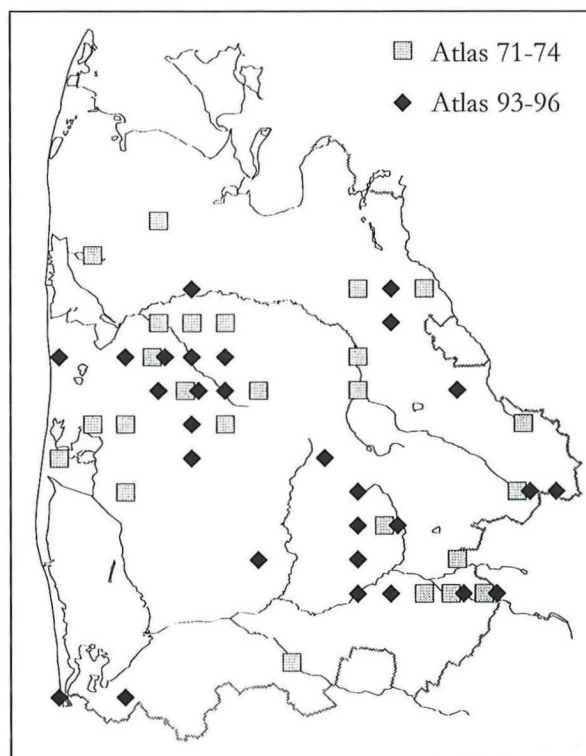


Fig. 28. Sandsynligt og sikkert ynglende hedelærke i Ringkøbing amt.

liteter, dvs. plantagerande og skovlysninger. Resultatet var 19 forskellige lokaliteter med sikre eller sandsynlige ynglepar. I øvrigt en geografisk fordeling som i Atlasperioden.

I Fuglenes Danmark 1993-96 blev den fundet som sikker eller sandsynlig ynglefugl i 29 kvadrater.

De årlige indberetninger til Lokalkivet, der kan tyde på yngel, vises i nedenstående diagram.

Bestanden har formentlig været stabil de sidste 20 år, men i sammenligning med tallene fra 1960'erne er der en tilbagegang.

Usikkerhed

Jylland udgør en del af artens nordvestgrænse, og i yderområderne vil bestanden svinge en del. Undersøgelser fra England viser en sammenhæng mellem sommerklimaet og antallet af hedelærker, idet varmere klima giver flere ynglende hedelærker.

Hedelærken gør ikke meget opmærksom på sig selv og yngler ofte på skiftende steder år efter år, hvorfor der hersker stor usikkerhed om det årlige antal ynglepar.

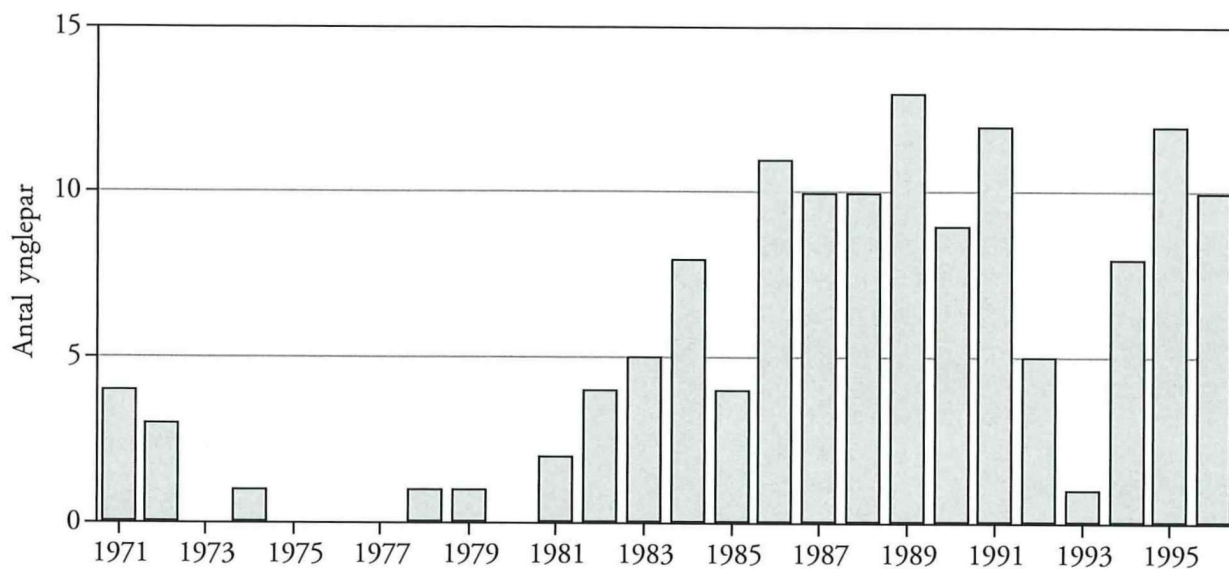


Fig. 29. Ynglende hedelærker i Ringkøbing amt.